

Proposta de mostra de vitrina a la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món

Etnologies presentades, cultures reimaginades

L'antropologia i els museus

Maria Cabrera Jiménez

Tutora

Iris Garcia Urbano

Màster de Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Juliol 2021

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Un museo es una extraña caja de cristal, que podemos interpretar simultáneamente como ventana, escaparate o espejo, según la posición que adoptemos ante ella.

Andrés Carretero, 1996

Agraïments

A l'**Iris Garcia Urbano**, tutora d'aquest projecte, per la seva dedicació, temps i guia.

Als **pares**, per la seva empenta i força als moments més durs.

A l'**àvia** i el seu consell repetitiu, encara estudio i ajudo la mare.

A la **Clara**, antropòloga i amiga, gràcies pel seu assessorament i ajuda amb els aspectes gràfics del projecte.

A l'antropologia, que tants maldecaps i alegries m'ha donat al llarg dels anys.

Als docents que han format part de la meva educació universitària, gràcies per la vostra passió, inspiració, coneixement i esperança.

Índex

Agraïments.....	2
Presentació del projecte	6
-Justificació del projecte-	7
-Motivació Personal-.....	10
-Estructura del Projecte-.....	11
Context Institucional.....	13
-Orígens de la col·lecció-	13
Els museus etnològics a Catalunya.....	13
Orígens del Museu Etnològic i de Cultures del Món	16
Formació i evolució de la col·lecció	21
-Discurs institucional i museografia-	23
Ubicació.....	23
Espai.....	24
Recorregut	25
Museografia.....	26
Visitants	28
Missió i visió de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món	29
-Incís en la problemàtica-	30
Perspectives i polèmiques.....	30
Art o cultura?	34

Nova museologia i perspectiva crítica	37
Anàlisi del DAFO	41
-Debitats-	42
-Amenaces-	44
-Fortaleses-	46
-Oportunitats-	48
Referents del projecte.....	50
-Exemples d'altres exposicions-.....	51
Pla estratègic	63
-Objectius-	63
Objectiu General	63
-Objectius Específics-	64
A nivell sociocultural	64
A nivell de contingut.....	64
A nivell de públic.....	65
Proposta museològica i museogràfica	66
-Descripció del projecte-	66
Opcions d'actuació.....	66
-Guió Museològic-	68
-Guió Museogràfic-	72
-Disseny Expositiu-	86

Renders.....	96
Elements museogràfics en general.....	100
Distribució dels elements expositius en l'espai	104
Comunicació i difusió del projecte.....	108
-Estratègies i eines de comunicació-	108
Cronograma general de l'exposició	111
Pressupost.....	114
-Pressupost de la mostra de vitrina a la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món-	114
-Justificació de la viabilitat de la proposta-	118
Conclusions	120
Fonts bibliogràfiques	124
-Webgrafia-	126
ANNEX I: INVENTARI DELS OBJECTES ETNOGRÀFICS	130
ANNEX II: PRESSUPOST TOTAL DESGLOSSAT PER ÀMBITS EXPOSITIUS	139
ANNEX III: ELEMENTS MUSEOGRÀFICS I MOBILIARI HABITUALS DE LES MOSTRES DE VITRINA DE LA SEU MONTCADA.....	146

Presentació del projecte

La Seu del carrer Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món és un dels únics museus etnològics dedicat a cultures alienes que es troba en territori espanyol, convertint-lo en un referent per la importància de la seva col·lecció permanent, que radica en la varietat dels seus fons. Aquest és exposat per sales que concentren objectes etnogràfics de gran rellevància i valor cultural, social i religiós, provinents d'Àsia, Àfrica, Amèrica i Oceania.

Al llarg dels anys, l'entitat ha anat adaptant el seu discurs museològic per fer-lo més respectuós amb les cultures i societats representades, però el seu discurs museogràfic ha virat cap a una exposició estilística criticada, que a poc a poc s'està intentant superar per donar pas de nou a una perspectiva i posició antropològica.

El projecte expositiu que presento, titulat *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus*, té el propòsit de trencar amb aquesta visió artística, i adherint-se a la museologia crítica, pretén il·lustrar diversos dilemes i polèmiques que han enfrontat els museus d'antropologia i la seva tensa relació amb la museologia, fent un repàs històric del passat i una reflexió futura sobre el present d'aquestes entitats culturals, replantejant el museu com un espai colonitzador, caníbal i espoliador.

-Justificació del projecte-

En les darreres dècades, la museologia tradicional ha donat pas a noves alternatives que busquen aportar a les institucions perspectives dinàmiques i discursos que trenquen amb dicotomies i prejudicis, problemàtiques que històricament els museus d'etnologia han transmès al seu públic, herència fruit del context sociocultural de la seva creació. La nova museologia és aquesta alternativa, que fa preguntar-se a les institucions la seva raó de ser i el seu paper en la societat actual, però al no trobar respostes positives, comença una transformació de paradigma i tendències expositives, que consolidaran aquesta voluntat de transformació que poc a poc pren més força als museus etnològics, com és el cas del Museu Etnològic i de Cultures del Món.

Amb el canvi de director l'any 2008, Josep Fornés volia deixar enrere la reducció esteticista amb la qual la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món, institució erigida al bell mig de Barcelona des del 2015, presentava la seva col·lecció permanent, que prioritzava únicament el valor artístic dels objectes etnogràfics. La tendència estètica és fruit de la nova museologia, és cert, però és un enfocament que manca de reflexió autocrítica i buida de continguts culturals i socials el patrimoni material de les societats, pel que retornar el paradigma etnològic i antropològic a l'equipament cultural era indispensable pel nou director. Si més no, aquesta era la idea, crear una dimensió oberta a l'autocrítica i la reflexió, abordar temes conflictius (Savall, 2016), comprometre's amb l'antropologia. Per això, s'opta per crear un espai d'interpel·lació i revisió del nostre passat, acollint exposicions temporals de petit format anomenades "mostres de vitrina" per l'entitat, exposades a l'espai annex de la recepció, que recullen temes que no es toquen a l'exposició permanent. El nom d'aquestes mostres prové de la gran vitrina encastada al vestíbul de l'entitat, element utilitzat per crear una aposta de museologia

crítica, on els objectes tenen un paper secundari, i només apareixen per a qüestionar idees preconcebudes¹, oportunitat per a mostrar al públic una revisió de la memòria col·lectiva, que sol ser incòmode. Per a mostrar aquest nou rumb, es van idear un seguit d'exposicions que se centraven en la revisió crítica dels processos de colonització, tractant temes que vinculaven la memòria col·lectiva amb les darreres colònies, com ara les exposicions *IKUNDE. Barcelona, metròpoli colonial* (2016) i *IFNI. La mili africana dels catalans* (2018), entre d'altres.

Així, la Seu Montcada -MCM per abreviar- ha iniciat un procés per virar cap a la tendència expositiva crítica, destinant-hi un espai específic, situació positiva pel que fa al projecte proposat, “mostra de vitrina” que s'emmarca en aquest paradigma i que es titularà *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus*, que il·lustrarà diversos dilemes i polèmiques generals que han enfrontat els museus d'antropologia respecte al tractament de l'objecte i les societats i cultures representades, més la seva tensa relació amb la museologia, fent un repàs històric autocrític del passat i una reflexió futura sobre el present d'aquestes entitats.

A més, la mostra no suposaria un canvi dràstic pel programa d'exposicions de la institució, alineant-se amb la temàtica de les que ha acollit fins ara, evidenciant la decisió de descolonitzar i renovar la museologia, però també el discurs museogràfic de la Seu Montcada. Perquè aquest és un altre factor que m'ajuda a argumentar la justificació, la necessitat de més exposicions -permanents o temporals-, que segueixin una perspectiva crítica als museus d'etnologia del territori, sobretot

¹ Museu Etnològic i de Cultures del Món. *Exposicions Temporals*. Enllaç extret de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/exposicions-temporals>

en els dedicats a altres cultures, ja que actualment, o s'opta per la perspectiva estètica, imposant-se cada cop més, o es reforça l'exotisme d'altres cultures, discurs desfasat a aquestes alçades.

D'altra banda, els museus etnològics a Espanya són els menys visitats pel públic tot i ser la tipologia més nombrosa, i generalment, opten per una museologia tradicional o estètica (Roigé, 2008), com la del MCM, encara que hi ha poques propostes que surten d'aquesta ambivalència. Però si cada cop més es creen noves propostes que segueixen la perspectiva crítica, s'inicia un precedent que pot fer veure a les institucions com crear un espai de confrontació que tracti preocupacions socials actuals, mitjançant mostres dinàmiques i de dimensió antropològica, ja que per a això són museus d'etnologia, museus antropològics. D'aquesta manera, si virem per concebre una oferta expositiva així, que interessa al públic perquè és controvertida i actual, s'aprèn i reflexiona, es forma un vincle que retorna la dimensió social a la institució, que veurà com els visitants augmenten. Les xifres són un element del qual tot museu depèn, i si les noves exposicions són un atractiu que, malgrat la redundància, atrau més públic, la quantitat de la demanda de mostres de caire crític augmentarà, sigui per beneficiar-se, o perquè es pren constància del que reclama la societat contemporània.

Deixant de banda aquesta visió més economicista, la proposta és també un intent de qüestionar tot allò que hem après dels museus fins ara, institucions que es troben als pobles o ciutats d'arreu del món, acceptats com quelcom donat, i que només coneixem a través de les seves col·leccions i programes educatius, activitats, etc. Però, els museus etnològics són més que aquesta façana, i hi ha aspectes que mai hem sabut d'ells perquè no s'han tractat, com ara la seva visió depredadora, o caníbal (Gonseth, *et al.*, 2002). Ens trobem en un context històric convuls, on la societat civil s'organitza per reivindicar els seus drets davant les desigualtats socials, el racisme institucional i altres formes de violència estructural, i malauradament, els museus són hereus d'aquest pensament, reproduint-lo involuntàriament. Així, cada cop més la gent es pregunta el perquè de les

coses, s'inquieta davant els problemes socials i busca solucions per aturar les injustícies, pel que és un bon moment per crear una proposta així, que desmitifica el paper dels museus, com ara fa 50 anys. Per tant, aquestes institucions culturals, producte de la creació humana, no ha d'estancar-se en el temps, sinó evolucionar juntament amb el context històric, social i polític, ja que per això estableixen una relació entre éssers humans i la seva realitat. Per fer-ho, han d'adaptar el seu perfil, accions i gestió en el marc sociopolític, cultural i econòmic en què es troben, i la museologia crítica és la clau d'aquesta evolució, al meu parer.

-Motivació Personal-

Des dels inicis de la meua formació acadèmica com a antropòloga, se'm va explicar que els museus dedicats a altres cultures eren espais aturats en el temps, on es representava a societats d'arreu del món des d'una perspectiva eurocentrista i colonial, exposant un objecte etnogràfic exotitzat, segurament fruit de l'espoli. Es posava en dubte l'ètica i missió de les institucions, criminalitzant-les en un discurs passional que no feia més que mostrar la tensa relació històrica entre l'antropologia acadèmica i la museologia, disciplines que semblen situar-se en pols oposats.

Per aquest motiu, la principal motivació que em va portar a idear la mostra de vitrina és el meu interès inherent entre aquests dos posicionaments, situació que m'ha guiat fins aquí, al redactat aquest projecte i intentar trobar l'equilibri entre postures. Si bé és cert que vaig empassar-me el judici no tant constructiu sobre els espais museològics i les barbaritats que cometen els museòlegs i museògrafs, aquest em va portar a desenvolupar una mirada crítica, però també una perspectiva ambivalent entre discussions, ja que tant l'antropologia com la museologia han recorregut un llarg camí per superar i desfer-se del seu passat opressor.

La meva segona motivació és el desig pel canvi, que deriva de les meves pròpies experiències en visitar diversos museus etnològics i dedicats a altres cultures al llarg dels anys. Encara que considero que aquests cada cop més apliquen l'anomenada nova museologia a les seves exposicions i discursos institucionals, els hi falta convertir-se en actors socials responsables, promoure punts de vista autocrítics, i discursos plurals inclusius, respectuosos amb l'objecte. Els precedents hi són, i la reinvençió dels museus d'etnologia s'aconsegueix en major o menor mesura en alguns continents més que uns altres, però en tot cas, vull reivindicar la importància de la seva gradual conversió en espais de reflexió i aprenentatge, descolonitzats, no només de contemplació i oci *mainstream*, copiant el discurs neutre i artístic dels museus d'art.

-Estructura del Projecte-

El projecte s'estructura en tres apartats ben definits que aconsegueixen analitzar un cas ben concret, la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món: la primera part analitza el context institucional dels museus etnològics en el territori, per a després focalitzar-se en com es va formar l'entitat, la seva evolució al llarg dels anys, i com la seva col·lecció va ser obtinguda i és presentada al visitant. En la segona part s'analitza la museografia de la seu, s'identifiquen els problemes i amenaces que l'afecten, i s'estableixen noves oportunitats que aquesta pot aprofitar en un futur per al seu benefici. La tercera part se centra en el projecte expositiu en si, el plantejament museològic i museogràfic de la mostra de vitrina *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus*.

Per a entendre aquest projecte tan concret, és necessari recalcar que aquesta mostra de vitrina es desenvolupa adaptant-se a la realitat de la institució i el seu programa expositiu, fet que la converteix en un disseny factible i adequat per a un futur. A més, s'afavoreix la perspectiva antropològica i la museologia crítica, sent l'autocrítica i la reflexió circumstàncies que

quedaran reflectides en diferents apartats del projecte presentat, aspectes que volen advocar pel retorn d'un discurs compromès amb les cultures i societats que es representen, i que s'eliminïn aspectes artístics del seu bagatge museogràfic.

Context Institucional

-Orígens de la col·lecció-

Els museus etnològics a Catalunya

Amb el descobriment de l'anomenat "nou món", els regnes europeus colonitzadors van trobar-se amb societats de rica cultura, a les quals van passejar com éssers exòtics i salvatges. Aquesta superioritat moral de la qual es creien dotats també els va impulsar a saquejar i espoliar objectes d'un fort significat cultural, religiós i social amb total impunitat, peces que actualment es troben als fons o col·leccions de museus d'arreu del món. Això és possible pel fet que la gran majoria d'institucions museològiques d'etnologia a occident es funden durant la primera meitat de segle XIX, i són un clar exemple i producte d'ideologies etnogràfiques salvatges, espais regits per un projecte expositiu que no amaga el discurs conqueridor, representant una identitat indígena imaginada per estereotips europeus, que busquen mostrar el "primitiu" i "salvatge", el nosaltres envers l'altre.

Aquesta és l'herència de les institucions que trobem en territori espanyol, encara que la seva fundació ha tingut un paper molt menys rellevant si les comparem amb les d'altres països, fins i tot amb museus d'altres disciplines. La situació és resultat de dos factors, el context històric en el moment de la seva proliferació, quan l'Imperi Espanyol era una potència en declivi que va perdre territoris colonitzats i influència mundial, i la tardana institucionalització disciplinària de l'antropologia, que a diferència dels països anglosaxons i francòfons, no es va desenvolupar fins als anys '70, pel que no va marcar les pautes i discursos institucionals, el que ara genera friccions. Aquest és el conglomerat de situacions que perfilaran la desfavorable

trajectòria dels museus etnològics a l'Estat, però malgrat aquests desavantatges, si extrapolem la presència dels museus etnològics en territori català, ens adonarem que és més aviat minsa, però variada (Roigé, 2017).

El primer precedent que trobem a Catalunya és l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, creat el 1915, que aglutinaria diverses entitats científiques i culturals (Bru, 2014), però no és fins la inauguració del Museu Etnogràfic i Folkloric de Ripoll, l'any 1928, que es funda un projecte museològic de tendències europees del moment, i servirà d'exemple per la creació d'altres museus etnològics, com el Museu d'Art Popular al Poble Espanyol, fundat el 1934 (Rueda i Torres, 2007). Tot i així, no és fins a partir dels anys '80 que creix l'interès pel patrimoni a nivell local i autonòmic, erigint-se un seguit de museus locals amb un fort caràcter identitari i social, encarregats de mostrar el món rural i les societats tradicionals. Amb aquest *boom*, l'any 1983 es funda la Xarxa de Museus Locals i Comarcals, eina que va arribar a englobar 20 museus, majoritàriament d'etnologia, col·laboració que els va donar suport i impuls per continuar el projecte. Actualment, la XML és formada per 65 museus, i té l'objectiu de coordinar-los i oferir a diversos municipis serveis i equipaments per la conservació, documentació i millora la seva gestió i difusió del patrimoni i dels equipaments museístics².

Amb la transformació de Barcelona, a partir dels anys '90, aquesta es converteix en l'epicentre d'una nova planificació museística per convertir-la en destinació cultural. És una gran dècada pel sector, però degut a la gestió que en portaven les entitats municipals i altres institucions públiques, aquests nous museus, ara també dedicats a altres cultures, perden el caràcter social i sucumbeixen a l'interès econòmic i turístic (Roigé, 2017). A la situació també s'hi sumarà la gran oferta d'altres museus de diferent temàtica que cada vegada guanyen més popularitat, i els museus etnològics hauran de competir

² Xarxa de Museus Locals i Comarcals. *Qui són?*. Enllaç extret de: <https://museuslocals.diba.cat/xarxa/>

amb altres, més turístics i de discurs aparentment més neutre, com són els museus d'art. També afrontaran problemes multiculturalment contemporanis, tenses relacions polítiques, i crítiques acadèmiques, més la sempre present manca de mitjans que va provocar la crisi econòmica de 2008. Aquesta va afectar el sector cultural de ple, paralitzant pressupostos, iniciatives i mitjans en general, externalitzant serveis i acomiadant personal. Diverses entitats van desaparèixer, altres van adaptar-se a la situació, i s'han rendit al turisme de masses, modificant el seu discurs i lluint nova museografia "de disseny" (*ídem*).

Tot i així, durant els anys més durs de la crisi es crea una nova iniciativa per articular i coordinar les polítiques de difusió, conservació i dinamització del patrimoni etnològic, la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya. Inclosa al Pla de Museus l'any 2008 per la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, és resultat d'un procés costós que s'inicia l'any anterior, amb l'objectiu de reorganitzar museísticament el país. Així, el punt de partida era dotar als museus que la formessin amb una nova política de subvencions, el treball en xarxa i l'aplicació de noves tecnologies³, agrupació temàtica a la qual es van unir en un principi 9 museus. Actualment, aquesta agrupa 13 museus repartits per tot el territori, entitats que conserven col·leccions de gran rellevància per explicar i entendre el patrimoni etnogràfic català⁴.

³ Blog de la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya. *Museus de la Xarxa*. Enllaç extret de: <https://xmec.wordpress.com/about/>

⁴ Departament de Cultura. *Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya*. Enllaç extret de: <https://cultura.gencat.cat/ca/detall/Articles/Xarxa-de-Museus-dEtnologia-de-Catalunya>

D'aquesta manera, la radiografia dels museus etnològics de Catalunya no és llarga; segons el Departament de Cultura de la Generalitat, hi ha 74 museus registrats de tipologia etnològica⁵, encara que molts complementen més d'una temàtica. Trobem també que en termes generals, la renovació museològica dels anys '80 amb el pas del temps ha caigut en el parany de romantitzar el passat, ressaltant un discurs identitari amb un discurs museogràfic des actualitzat. Cada cop més, les societats són multiculturals, i el seu discurs queda anacrònic perquè no hi ha renovacions als àmbits o cartel·les que es presenten al públic. D'altra banda, els museus etnològics afronten un nou repte, dirigir-se al públic, al visitant, cada vegada més interessat en el consum d'un altre oci cultural. Malgrat això, aquests fan per reinventar-se i afrontar tots els desafiaments de la nostra societat de consum, reforçant el seu caràcter social, reaprofitant col·leccions i objectius que encara els vinculen a les seves comunitats (Rueda i Torres, 2007).

Orígens del Museu Etnològic i de Cultures del Món

Els museus dedicats a cultures alienes al nostre territori tampoc han tingut un fort arrelament, a diferència d'altres països amb passat colonitzador. A diferència dels museus locals, aquests no tenen interès en mostrar al públic la pròpia societat rural i les seves arts populars, folcloritzada per una mirada nostàlgica del passat, sinó presentar objectes de cultures llunyanes i exòtiques, de països on es van establir les colònies espanyoles. De fet, la presència d'aquesta tipologia de museu etnològic a Espanya es pot comptar amb els dits d'una mà, trobant-se només establerts a la Comunitat Autònoma de Madrid, amb el Museo Nacional de Antropología i el Museo de América, i a Catalunya, amb el Museu Etnològic i Colonial de Barcelona (MEB), encara que també trobem petites col·leccions privades. A aquesta absència institucional s'hi va sumar una nova

⁵ Museus Registrats de Catalunya. Cercador de museus registrats de Catalunya. Enllaç extret de: <https://museus.cultura.gencat.cat/Llista?consulta=MCU0KzI0IQ==&index=40>

entitat l'any 2015, el Museu de Cultures del Món (MCM), projecte que neix amb l'objectiu de dotar de dues seus el Museu Etnològic de Barcelona, institució de doble seu que passa a anomenar-se Museu Etnològic i de Cultures del Món (MUEC) (Roigé, 2017).

El Museu Etnològic i Colonial de Barcelona, ideat per iniciatives que reunien diverses personalitats acadèmiques, entitats polítiques, i el Consejo Superior de Investigaciones Científicas, s'inaugura el 1949 a la muntanya de Montjuïc, integrat orgànicament al Patronat Municipal de Ciències Naturals de l'Ajuntament de Barcelona. Entre aquests acadèmics destaca Agustí Panyella, etnòleg i historiador que es convertirà en el primer responsable del museu dedicat a societats exòtiques, entitat que responia a l'ideari museològic del moment, però també a la ideologia franquista; disposar d'unes col·leccions de diferents procedències que mostressin el lligam colonial dels territoris amb Espanya, que formaven encara part del protectorat. En aquell llavors, el museu intentava seguir tendències de l'etnologia del moment, documentant les manifestacions i elements de les principals àrees culturals, centrant-se també en l'estudi de les llavors anomenades "cultures primitives". Aquesta lògica difusionista i evolucionista es reflexa en la divisió de les col·leccions del museu, que comptava amb una exposició permanent disposada geogràficament, com passa en l'actualitat. La primera sala era dedicada a Guinea Equatorial, objectes etnològics propis i altres cessions adquirides en expedicions organitzades per l'Instituto de Estudios Africanos. La segona sala era dedicada a Amèrica, amb peces arqueològiques i etnològiques d'Equador i Perú, mentre que la tercera se centrava a

Imatge 1: Seu del Museu Etnològic i Colonial a Montjuïc. Font: *Web del Museu Etnològic i de Cultures del Món.*

Imatge 2: Sala de Guinea Equatorial del Museu Colonial. Font: *Web del Museu Etnològic i de Cultures del Món*.

les Filipines, objectes provinents de l'Exposició Universal de 1888. L'última sala centrava l'exposició en l'art japonès, encara que el vestíbul també comptava amb un espai expositiu, amb objectes que procedien del continent americà (Gómez, 2016). En tot cas, aquestes col·leccions no eren gaire extenses, però per la intervenció de l'Ajuntament de Barcelona, es van impulsar cessions i adquisicions que van ampliar els fons de l'entitat (Bru, 2014), formació de les col·leccions de les quals parlaré en el següent apartat.

El 1960, el Museo Etnológico abandona el títol de “museu colonial” i intenta organitzar-se seguint un rigor científic, basant-se en expedicions i treball de camp, estudiant noves peces i el seu ambient cultural, per la seva posterior addició a la col·lecció (Gómez, 2016). Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona decideix unificar el Museu Etnològic i el Museu d'Indústries i Arts Populars del Poble Espanyol l'any 1962, institució dirigida per l'etnògraf Ramon Violant i Simorra. Com a resultat d'aquesta unió es busca una nova seu, edifici que s'inaugura l'any 1973 a la mateixa Muntanya de Montjuïc, però August Panyella seguirà assumint la direcció d'aquest cúmulo institucional, vinculació que es trenca el 1982, separant el MEB del nou Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populars, al que s'afegeix el Museu d'Arts Gràfiques, situant la seu al Poble Espanyol. Però de nou, al 1999 es decideix reunificar en una única seu al MEB i al Museu d'Arts, Indústries i Tradicions Populars, decisió presa per l'ICUB, i davant la impossibilitat d'organitzar noves expedicions per nodrir el fons degut a la ja establerta democràcia espanyola, impera prioritzar el coneixement científic i la difusió de les col·leccions (Gómez, 2016).

Als 2000, l'entitat comença una línia d'exposicions estables, que tracta “des de temàtiques les cultures tradicionals fins a la interculturalitat, així com la comunicació oberta en un espai de diàleg i de reconeixement entre cultures”(Roigé, 2017:54). També adapta les activitats centrant-se en la transformació social que es viu a Catalunya, convertida de nou en societat d'acollida, programes que afavoreixen la inclusivitat i el multiculturalisme de la ciutat, però que s'han d'abandonar per la manca d'interessos polítics i falta de mitjans i finançament. La situació política i econòmica al país precaritza el sector cultural, i els museus es veuen afectats de ple, però amb la creació al 2008 de la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya, aprovada al Pla de Museus de la Generalitat de Catalunya del 2007, el Museu Etnològic de Barcelona s'afegeix a aquesta col·laboració institucional, que dona visibilitat i eines per gestionar les entitats (*ídem*).

Però el canvi més gran fins ara no es produirà fins al 2011, quan es decideix tancar temporalment per reformar l'edifici i millorar les exposicions, i tot degut a l'acord entre l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Folch, firmant un conveni per al préstec de 2.352 peces, dipositades al Museu Etnològic. Aquest fet va modificar el projecte, que va agafar més envergadura perquè l'Ajuntament va plantejar la creació d'un nou museu d'etnologia per a la ciutat, que s'establiria al Palau Nadal del Carrer Montcada, llavors buit degut al tancament del Museu d'Art Precolombí Barbier Muller. Amb l'adquisició del Palau Nadal i del Marquès de Llió el 2012, l'Ajuntament es va afanyar a aprovar la *Mesura de Govern. Consell Plenari Municipal, 26 d'octubre de 2012. Creació del nou Museu de Cultures del Món*, inversió pressupostada en 5 milions d'euros, encara que aquesta hauria estat més alta, elevant-se als 9 milions d'euros, dels quals 5 milions haurien servit

Imatge 3: Façana de la Seu Montcada al carrer que li dona nom. Font: *Metròpoli Abierta*

per rehabilitar els edificis; 2,4 milions pel projecte museogràfic, i 1.6 pel manteniment anual (Gómez, 2016).

Es certificava doncs un nou escapçament institucional; el MEB passaria a reunir exclusivament les col·leccions catalanes, amb exposicions centrades en tradicions populars i el passat de la societat, i es crearia un nou museu per acollir la Col·lecció Folch i les col·leccions no occidentals, anomenat Museu de Cultures del Món (MCM). Aquest fet implicava ajuntar les exposicions d'Àfrica, Àsia, Amèrica i Oceania en un espai permanent que havia de començar de zero. L'alcalde de la ciutat comtal aleshores, Xavier Trias, va justificar el projecte al·legant la voluntat de Barcelona de convertir-se en una ciutat oberta al diàleg i a les aportacions culturals, i el Tinent d'alcalde de Cultura, Jaume Ciurana, ressaltava la importància internacional que tindria el museu, una oportunitat per fer un viatge pel món a través de l'art -i no cultura- compensant aquesta errada assegurant que s'interpretaria la realitat a través de la mirada d'altres cultures, i descobrir altres formes de viure (Bru, 2014). Tanmateix, encara que no fos la seva intenció, es va crear una dicotomia entre seus. El discurs museològic i la missió ho implicaven, s'establia una diferència inherent entre el museu del "nosaltres", el MEB, i el "dels altres", el MCM, prenent com a inspiració el parisenc museu Quai Branly, que ja és polèmic de per si degut al regust colonial que desprenen les seves exposicions i discursos, i la frivolitat estètica en que presenta els objectes, exposició estilística que la nova seu també prenia com a referent, fet que comentaré més endavant.

L'última etapa d'aquest capítol no es produeix fins l'any 2015, quan la Conselleria de Cultura del nou Ajuntament de Barcelona va decidir fusionar en un únic museu amb dues seus el Museu Etnològic de Barcelona i el Museu de Cultures del Món, entitat anomenada Museu Etnològic i de Cultures del Món, dirigida per Pep Fornés. Malauradament, el canvi que Fornés augurava per deixar enrere la reducció esteticista no s'ha vist reflectit en l'exposició de la col·lecció permanent, museografia molt criticada que ha aconseguit unificar el col·lectiu d'antropòlegs i altres acadèmics, que segueixen rebutjant l'estil

expositiu, així com la seva missió, la preservació, presentació i difusió del *patrimoni cultural*, missatge que queda diluït davant l'aparició, i fins i tot substitució, d'aquest últim terme pel d'artístic", problemàtica la qual aprofundiré en següents apartats.

Formació i evolució de la col·lecció

Els gabinets de curiositats als Museus d'Història Natural són el punt de partida a l'hora d'exposar els objectes que testimonien les diverses cultures, selecció d'objectes que mostraven l'evolució cultural de societats salvatges, classificació evolucionista utilitzada pels governs colonials, que aprofitaven la presència del seu poder per a sostreure objectes etnogràfics que mostrarien les diferències entre occident i els "primitius". Aquests objectes també s'aconseguien en expedicions científiques, fins i tot en Exposicions Universals, on no només es mostrava al públic l'exotisme de les societats pels materials, fins i tot es construïen decorats per simular l'entorn on vivien els indígenes, que eren portats a Europa i tancats en zoos humans per simular el seu endarrerit estil de vida. Aquest és el fons que nodrirà molts museus, i el de la Seu Montcada no n'és una excepció.

Imatge 4: Fotografia d'una de les expedicions organitzades per aconseguir fons pel Museu Etnològic. Font: *Museu Etnològic i de Cultures del Món*.

Amb la inauguració del MEB l'any 1949, seu mare del MCM, el fons de les col·leccions era molt limitat degut a la situació sociopolítica d'Espanya, que havia vist com el seu imperi colonial minvava. Així i encara, havia de mostrar al públic la grandesa i el poder colonial del país, ser un aparador de l'èxit del Franquisme. L'Ajuntament de Barcelona, interessat també en la importància que podia suposar el MEB per a Catalunya, va procurar l'increment dels fons costejant viatges i campanyes

d'expedicions etnològic-antropològiques a diferents indrets d'Àfrica, d'Amèrica, d'Àsia i d'Oceania. Aquestes es van produir des de l'any 1952 al 1976, intentant plantejar-se sempre emprant una metodologia antropològica, basada en el treball de camp en el lloc, la recollida i l'estudi directe de dades, documentació fotogràfica i audiovisual, i recopilació d'objectes, documentació anotada en diversos quaderns de camp⁶. Albert Folch, mecenes del museu, també va contribuir econòmicament a les despeses dels viatges, travesses que acabarien formant la col·lecció de la Fundació Folch (Bru, 2014).

L'administració municipal tenia un interès clar en la institució, a la qual havia ajudat a crear, i una manera d'augmentar el fons del Museu Etnològic de Barcelona va ser realitzar el traspàs de col·leccions etnològiques molt diverses procedents d'altres museus municipals. És així com, gràcies a la intervenció de l'Ajuntament, l'entitat s'anirà nodrint al llarg dels anys de diverses col·leccions d'entitats nacionals i mundials, exposicions internacionals i universals, i préstecs com el Museum of Archaeology & Anthropology de Cambridge⁷.

Tampoc ens podem oblidar de les donacions particulars, com les de la Fundació Folch, que l'any 2011 cedeix la totalitat de la seva col·lecció, 2.356 obres, durant vint anys prorrogables al Museu Etnològic, en préstec en comodat (Bru., 2014). També formen part de la col·lecció les documentacions de camp sobre els objectes etnogràfics redactades per Panyella, materials que formen part de la història del MEB. Però si analitzem exclusivament en xifres la col·lecció permanent de la Seu Montcada, aquesta està composta per 529 objectes exposats. Quant a la procedència institucional d'origen d'aquests objectes, 336

⁶ Museu Etnològic i de Cultures del Món. *Les col·leccions del museu: les campanyes i els viatges*. Enllaç recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/colleccio/descobreix-les-colleccions/origens-de-les-colleccions/les-colleccions-campanyes-i-viatges>

⁷ Museu de Cultures del Món de Barcelona. *Dossier de Premsa*. Recurs en línia en format PDF. Recuperat de: https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/sites/default/files/catala_dossier_de_premsa_mcmb.pdf

pertanyen a la Col·lecció Folch, 120 al Museu Etnològic de Barcelona; 33 a la Fundació Arqueològica Jordi Clos, 20 a la Col·lecció Arqueològica Duran Vall-llosera, i 15 peces de col·leccions particulars de Barcelona⁸.

-Discurs institucional i museografia-

Ubicació

El Museu Etnològic i de Cultures del Món té seu al barri de La Ribera, al Carrer de Montcada núm. 12, un nucli d'arquitectura civil medieval que va ser declarat Bé Cultural d'Interès Nacional el 1948, degut a la seva rellevància arquitectònica, única a la ciutat comtal. L'Ajuntament de Barcelona va impulsar la rehabilitació del carrer a partir del 1953, amb l'objectiu de restaurar els edificis més notables i adaptar-los per convertir-los en seus per a museus, entre d'altres usos culturals⁹. Avui dia, aquest carrer per a vianants és conegut pels turistes d'arreu del món per acollir el Museu Picasso, i la seva situació centrada afavoreix la congregació i l'afluència, trobant-se a prop de punts d'interès de la ciutat. També es troba ben comunicat gràcies a diversos sistemes de transport públic, amb accessos al metro, autobús i *bicing*, El carrer també és accessible per a persones amb mobilitat reduïda, ja que és una via ampla sense voreres, i en comptes de tenir panots o altre paviment, aquests han estat substituïts per rajoles llises, que faciliten el desplaçament d'aquest col·lectiu.

⁸ Museu de Cultures del Món de Barcelona. *Dossier de Premsa*. Recurs en línia en format PDF. Recuperat de: https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/sites/default/files/catala_dossier_de_premsa_mcmb.pdf

⁹ Direcció General del Patrimoni Cultural. *Cercador Inventari del Patrimoni Arquitectònic. CARRER DE MONTCADA*. Enllaç extret de: <http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=0&consulta=&codi=49>

Espai

El Palau del Marquès de Llió i el Palau Nadal van ser intervinguts i restaurats per adaptar-los a uns paràmetres museogràfics que han modificat les estructures dels edificis com els coneixem fins ara, ocupant la seu tres plantes, remodelació que va comportar la intervenció arquitectònica del que seria la nova seu del MCM, Així, aquestes reformes van començar el setembre de 2013, allargant-se durant 15 mesos. El pressupost total va ser de 5 milions d'euros per a l'adequació de l'edifici, i 2,4

Imatge 5: Entrada del Museu Etnològic i de Cultures del Món, Seu Montcada. Font: *Arquitectura Catalana. Fotografia realitzada per Pep Herrero.*

milions d'euros van ser destinats per a la museografia, encara que hi ha discussions sobre si aquest finalment es va elevar (Gómez, 2016). Quant al total de superfície útil construïda entre els Palau Nadal i del Marquès de Llió, es va edificar 3.873 m², però si desglossem la superfície destinada als diversos espais, trobem que es van utilitzar 383 m² pels espais d'ús públic o activitat; 121 m² per l'exposició lliure; 1.799 m² per exposició permanent; 302 m² per als espais d'ús intern, i 251 m² en escales i altres espais de circulació entre edificis i plantes (*ídem*).

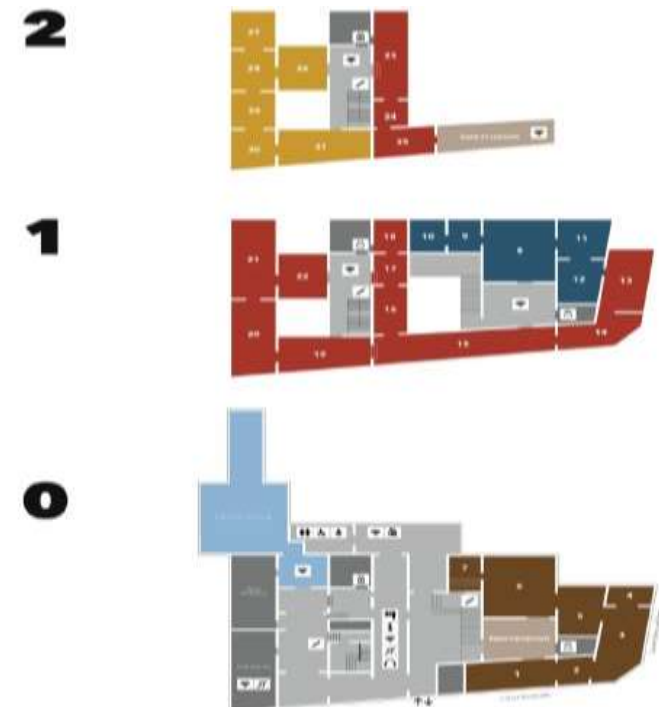
Pel que fa a l'accessibilitat, inclusiva per a persones amb mobilitat reduïda, és destacable comentar que s'han fet reformes en tota l'estructura per poder permetre moviment i circulació, instal·lant un sòl llis i rampes que permeten l'entrada a les sales per a les persones que utilitzen cadira de rodes quan hi ha petits o grans desnivells. La mobilitat entre plantes és a través dels ascensors públics i escales, o per les escales exteriors del pati interior de l'edifici, conduint a

la plata superior. En canvi, no hi ha gairebé elements d'ajuda per a persones amb discapacitats auditives o visuals. Cap de les cartel·les -ni tècniques ni descriptives- tenen dispositius auditius o Braille que ajudin a la seva comprensió, i els panells electrònics tampoc disposen d'algun dispositiu que faciliti la seva comprensió per a persones amb discapacitat auditiva, com ara un codi QR. Aquesta era una realitat que es va intentar corregir el 2016, amb la creació d'una guia multimèdia, aplicació gratuïta i que es descarrega a Google Play per a dispositius mòbils, que ofereix quatre itineraris per a visitar la Seu Montcada, dos per a persones amb dificultats visuals i per a persones amb dificultats auditives, incloent també audiodescripcions en anglès i francès.

Recorregut

L'exposició permanent és una mostra extensa que es reparteix per les diverses sales i espais dels edificis que configuren la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món -MCM-. La mostra d'objectes etnogràfics segueix un recorregut establert que divideix la col·lecció per continents, àrees culturals i països, fet molt criticable i que comentaré en els següents apartats del treball. Així, la trama discursiva divideix mostres de la cultura material d'Àfrica, Àsia, Oceania i Amèrica, excloent el continent europeu.

A la Planta 0 comença l'exposició permanent, amb un espai introductorí que condueix a les sales dedicades a l'Àfrica. Hi ha diversos elements videogràfics repartits per la planta que

Imatge 6: Distribució de les sales als palaus medievals. Font: Dossier de premsa del Museu de Cultures del Món (2015).

complementen l'exposició, com una petita sala dedicada a la reproducció visual d'una dansa africana. En aquesta planta també es troba l'espai dedicat a les mostres de vitrina del MCM, sala que ocupa una gran part de la planta i es configura com un espai amb forma de C de 220 m² de caràcter diàfan, amb un cos principal més ampli i tres secundaris, més estrets. És doncs, on s'organitzen formats expositius gratuïts de petit format, que tracten temes que no es toquen a l'exposició permanent. La Planta 1 és dedicada a Oceania i d'Àsia, i la Planta 2 exposa objectes etnogràfics procedents també d'Àsia i Amèrica del Sud. Un altre espai que configura el museu és la sala interactiva, un espai de consulta amb pantalles tàctils *multitouch* on es poden consultar, entre d'altres els quaderns de viatges d'Albert Folch, mapes dels diferents continents, i un recull d'exemples de cuina, música, llengua i escriptura de cultures actuals. De cara als més petits, s'hi troba també a la sala un espai condicionat per a l'escolta de contes infantils¹⁰.

Museografia

La seu disposa d'una àmplia col·lecció permanent, que exposa seguint una perspectiva estètica, museografia que prioritza la posada en escena abans que la contextualització de l'objecte. El recorregut segueix el fil conductor dels diferents continents, portant el visitant per diverses sales referents a àrees culturals i geogràfiques. La col·locació de l'objecte envers l'espectador es realitza organitzant-los en vitrines blanques o expositors individuals ben il·luminats, que destaquen en la foscor de l'espai. Tanmateix, cada sala és diferent a l'hora d'organitzar aquesta exposició, però sense trencar el discurs museogràfic.

¹⁰ Museu de Cultures del Món de Barcelona. *Dossier de Premsa*. Recurs en línia en format PDF. Recuperat de: https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/sites/default/files/catala_dossier_de_premsa_mcmb.pdf

Objectes són repartits en estretes vitrines compartides, individuals o en columnes vidriades, element molt present durant tot el recorregut, ja que se'n va instal·lar d'ultra transparent i antireflector, provocant un efecte de desaparició¹¹. Aquest fet provoca una sensació d'apertura diàfana industrial, el blanc nuclear escollit pel mobiliari transmet una fredor clínica. Les cartel·les tampoc queden exemptes de la valoració estètica, sense contextualització; no dona informació sobre els seus creadors, la seva història i la seva cultura. En canvi, incideix en els materials, mides i la seva procedència, buidant-los de contingut cultural i social. Aquest

Imatge 7: Exposició d'objectes etnogràfics d'Amèrica, presentació que il·lustra la fredor clínica del discurs museogràfic. Font: *Dossier de premsa del Museu de Cultures del Món (2015)*.

fet sorprèn, ja que el procés de desenvolupament dels continguts s'ha fonamentat amb aportacions d'especialistes que han dut a terme estudis i valoracions de les peces de les col·leccions, a partir dels quals s'ha concretat el discurs museogràfic que es presenta a l'exposició. La institució també ha treballat amb especialistes, que han assessorat sobre aspectes concrets del contingut de l'exposició, aportant els textos introductoris de cada àmbit, tot i tenir un regust eurocèntric.

En definitiva, la museografia escollida fomenta la fredor de l'espai i condiona l'objecte a un anàlisi artístic, convertint-lo en un museu d'art. A més, el seu recorregut acaba traduint la col·lecció a una seqüència de sales d'exposició que van presentant

¹¹ L'informatiu. Blog del col·legi d'aparelladors, arquitectes tècnics i enginyers d'edificació de Barcelona. Museu de Cultures del Món. Enllaç recuperat de: <http://informatiu.apabcn.com/blog/museu-cultures-mon/>

sense gairebé interrupció la suma de cultures, jerarquitzades segons la seva zona geogràfica, i sense incidir en la diversitat cultural de les seves societats. És, aquest motiu, el que va provocar la controvèrsia en l'àmbit universitari i antropològic, amb queixes com les de Prats, que va avisar dels perills del projecte, qualificant-lo d'etnocentrisme total, una operació de colonialisme simbòlic (Savall, 2016) que malauradament molts museus etnogràfics continuen promovent per a competir amb institucions culturals molt més potents, oblidant que els objectes que exposen no són éssers morts, sinó patrimoni cultural pertanyent a societats actuals.

Visitants

Amb el desenvolupament de l'anomenada nova museologia i la democratització de la cultura, les entitats museístiques es posen a la disposició del públic “elaborant la seva oferta educativa a partir de l'estima que la comunitat ha de sentir cap al patrimoni”(Gómez Pellón, 2008: 237). Acostar-se al públic es converteix en el principal objectiu, per establir una vinculació més àmplia amb la societat, pel que s'adequa el contingut i la museografia per a fer-lo més consumible. Els museus d'etnologia també han de tenir ben presents aquests fets, però es pot generar un conflicte d'interessos entre els objectius de les institucions, ja que augmentar les xifres mitjançant una museografia atractiva no pot significar abandonar la premissa clau de ser un espai representatiu i respectuós, ja que s'està presentant a un públic aliè elements culturals de societats actuals, vives, pel que no poden ser tractats amb frivolitat.

Havent fet aquesta reflexió introductòria, la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món fa dos anys que no publica dades respecte a la xifra de visites que rep l'entitat, pel que l'última dada de la que disposem és la del 2018. Si analitzem les dades de públic de la *Memòria 2018 del Museu Etnològic i de Cultures del Món*, l'entitat va rebre un total de

61.016 visitants, xifra que no supera els 61.420 visitants de l'any 2017, ni els 75.419 visitants del 2016¹², pel que el descens de públic és constant per cada any que passa.

D'altra banda, el número de visites a l'exposició permanent de la Seu Montcada va ser d'uns 59.482 visitants el 2018, i pel que es recull a les memòries, el número de visites a les mostres de vitrina també va creixent exponencialment amb els anys.

Missió i visió de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món

La missió de la seu és una de les polèmiques que l'entitat enfronta des de la seva creació per la utilització de termes que no corresponen a una perspectiva antropològica. Aquests són “experiència i diversitat artística”, emprats quan es fa referència a la diversitat cultural i el patrimoni material d'altres societats, representades pels objectes etnogràfics de la seva col·lecció permanent. Aquest afany per utilitzar vocables estètics pertany als museus d'art, els redueix a obres exposades només per la seva bellesa, i tergiversa el seu ús, als quals les seves cultures vives atribueixen significats rituals, simbòlics, culturals i socials. Tenint això en compte, a l'avaluar la missió oficial del MCM, ens adonarem que encara es conserva el vocabulari artístic, així:

“El Museu Etnològic i de Cultures del Món de Barcelona apropa al seu públic la **diversitat artística** i cultural de diferents pobles d'Àfrica, Àsia, Amèrica i Oceania; mostra la diversitat cultural mitjançant **l'experiència artística** dels pobles des d'una perspectiva pluridisciplinària; preserva, restaura, gestiona, investiga, interpreta, difon i

¹² Museu Etnològic i de Cultures del Món, Institut de Cultura de Barcelona. *Memòria 2016*. Recurs en línia en format PDF. Recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montjuic/sites/default/files/memo%CC%80ria%202016%20MEB-MCM.pdf>

presenta objectes del **patrimoni artístic** i cultural de diversos pobles no occidentals, per tal de donar-lo a conèixer”.

(Web Museu Etnològic i de Cultures del Món. *Missió i Visió del MCM.*)

El mateix Jaume Ciurana, Tinent d'alcalde de Cultura, va declarar en l'acte inaugural del museu l'any 2015, que era una oportunitat per viatjar pel món a través de l'**art** (Bru, 2014), el que demostra la voluntat del discurs polític d'atribuir un valor estètic al patrimoni etnològic per convertir-lo en una tendència exòtica més fàcil de consumir. Com reflexionava Prats (2014), davant aquesta transformació, -o tergiversació- emmirallada en el Quai Branly, podem parlar de patrimoni etnològic a l'haver esdevingut aquest a patrimoni artístic?

-Incís en la problemàtica-

Perspectives i polèmiques

"Els museus dedicats a altres cultures són espais que han legitimat al llarg de segle XIX i principis del XX el paper dels països colonitzadors"(Bennet, 1995. Citat a Van Geert *et al.*, 2016: 344), ja que la gran majoria d'institucions museològiques d'etnologia occidentals segueixen un discurs museològic normatiu-eurocentrista, discurs incòmode fruit de la imposició d'un saber educatiu eurocèntric, que promulga una concepció cultural hegemònica, jerarquitzada i inamovible en l'espai i temps, transmesa per institucions. Al cap i a la fi, el patrimoni cultural sempre ha estat gestionat des d'un punt de vista occidentalitzat, i per aquest motiu, generalment no hi ha ni autocrítica i reflexió sobre un passat fosc i violent. Aquesta visió

comença a qüestionar-se després de la Segona Guerra Mundial, quan s'inicien els primers intents de descolonització; reinventar i reestructurar una visió que comença a ser incòmode en unes societats cada vegada més multiculturals. És el que s'anomenarà nova museologia, paradigma que buscava una ruptura amb el model de museu tradicional per adaptar-se a les noves demandes socials i culturals, aplicant noves presentacions i estratègies per superar els conflictes existents (Díaz, 2002)

Al 1960, els museus etnològics comencen a rebre crítiques per la dicotomia presentada a les exposicions entre els “nosaltres” i els “altres”; el discurs museològic comença a ser políticament incorrecte, i la mateixa societat demana una reestructuració. Fins i tot s'arriba a qüestionar la necessitat d'aquestes institucions degut a la manca de públic (*ídem*). Faig aquesta observació perquè no tenir visitants és una realitat que s'ha discutit sempre, reflexió crítica que té a veure amb la rellevància dels museus per a la seva societat, de major importància si es representa a cultures o societats en qüestió. I és que els museus etnològics són instruments amb els quals es reforça la identitat, mostren la realitat social i la diversitat cultural, i en un món globalitzat com el nostre, s'han convertit en un punt intermedi entre la societat global i la mirada del passat. Però, davant el desafiament social, que impugnava el canvi d'aquest discurs anacrònic, s'arriba a la conclusió que s'ha de superar el passat colonial i post colonial; reinventar nous models que aconseguixin connectar amb el públic, apropar-los a la societat.

Així, la nova museologia comença per intentar superar diverses concepcions colonialistes intricades fermament en el discurs fundacional de les institucions, degut al suport d'aleshores teories evolucionistes o difusionistes. Calia reflexionar sobre les cultures que eren representades, els exòtics “altres”, no tan llunyans degut al flux migratori constant de les ciutats occidentals, cada cop més multiculturals. Fins aleshores, els grups socials a qui pertanyien els objectes culturals exposats eren construïts en un monòleg que emfatitzava les seves rareses, tant diferents del públic visitant. Se'ls titllava de primitius

i incivilitzats, endarrerits, al que s'afegia el paternalisme condescendent del discurs, que aconseguia crear un misticisme imaginat que justificava la seva presència al museu. A aquest fet, s'afegia el tractament de l'objecte, que generalment eren -i són- materials culturals del passat d'aquestes societats, que evolucionen i canvien amb el temps. No són un arquetip sincrònic i aïllat, sinó col·lectius influenciats per una transformació imparable anomenada globalització.

Un altra de les mesures per a renovar les col·leccions i el discurs museològic que adoptarà la nova museologia, és la reinvençió de les exposicions, fet que no sempre serà possible degut a la manca de mitjans. Si s'opta per aquesta però, els museus de cultures alienes implementaran quatre tendències museogràfiques, estratègies que aconseguiran l'actualització buscada per la societat, anomenades perspectiva autòctona, perspectiva crítica, perspectiva multicultural, i perspectiva estètica (Van Geert *et al.*, 2016).

El que ens interessa d'aquestes perspectives és l'estètica, que es caracteritzarà per exposar els objectes etnogràfics pel seu valor artístic, arrabassant-los el seu significat cultural o social per ser apreciats com obres d'art (*idem*), molt aplicada a partir d'aleshores als museus antropològics d'occident, com comentaré en següents apartats.

El context sociocultural i històric en que ens trobem presenta nous reptes per les institucions museològiques, i les representacions expositives també s'han de renovar per complir amb aquests estàndards, perquè algunes de les tendències expositives generen una polèmica que no té cabuda en les nostres societats. La nostra disciplina ha recorregut un llarg camí per desfer-se de paradigmes que pertanyien a segles anteriors, discursos i narratives que s'han actualitzat amb l'acadèmia, que fomenta un pensament més crític que les noves generacions estan aprenent. L'esperit crític però, encara ha de traspasar les portes d'alguns museus, perquè a la meua manera de veure, hi ha tendències expositives que promouen estructures discursives construïdes per les instàncies del poder occidental, inscrivint als objectes etnogràfics lluny de la realitat cultural

que una institució com aquesta hauria d'oferir, però també hi ha discursos que encara legitimen la dicotomia entre el “nosaltres” i els “altres”, reforçant el discurs místic de tot allò estranger.

Al 2021, trobem que no tots els objectius per desfer-se del colonialisme o post-colonialisme institucional s'han assolit, i encara es perpetuen perspectives que generen polèmiques que s'haurien d'haver superat fa molts anys. Si ens fixem en la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món, aquest té encara fronts oberts que fan que es qüestionï la seva visió reduccionista que té sobre les cultures.

La primera polèmica la genera el tractament de la multiculturalitat de les societats, que les segmenta per àrees geogràfiques, a part d'identitats culturals i ètniques. I és que el discurs museogràfic del MCM divideix per àrees culturals la col·lecció permanent, concepte antropològic polèmic i desfasat, dedicant plafons a la definició d'aquest terme evolucionista, visió que s'hauria d'haver eliminat degut a les connotacions negatives que s'associen a aquestes teories del segle XIX. La segona polèmica que trobem a la seu és el mutisme sobre el context històric en que es va adquirir tot el seu fons. Aquest no és un problema exclusiu de l'entitat, però el discurs pretén que el públic contempli “les obres” sense reflexionar sobre la seva procedència, o com han sigut desvinculats del seu origen degut a l'espoli, del que no es parla en cap moment. De fet, el museu acaba esdevenint “un miratge en el qual no hi ha lloc per a la descripció dels horrors de la conquesta, els màrtirs, les ansietats, o la desgràcia de milions de persones que van tenir el trist privilegi de ser descoberts per Europa”(Delgado, 1995. Citat a Van Geert *et al.*, 2016:347).

Durant el recorregut, no es fa cap referència a la situació de poder en que es trobava la institució a l'hora d'adquirir aquests objectes etnogràfics, pel que és un discurs acrític, encara que potser és la mateixa estructura de l'edifici el que representa aquesta Europa conqueridora. Perquè aquest és un dels màxims problemes la Seu Montcada, la quarta problemàtica que

trobem, que els pobles i cultures del “món antic” no apareixen, malgrat al continent també hi hagi una variada diversitat cultural i ètnica. No hi ha fonamentació teòrica per aquesta falta de representació, però política i científicament parlant, “Europa és ideològicament present a [...] un nivell supra-objectual, ja que és precisament part de la intel·lectualitat europea la que organitza els objectes, els re-semantitza i estableix un ordre i jerarquies”(Galindo, 2019:103). És Europa qui assigna un lloc a aquests objectes per ser exposats als museus occidentals, perquè al cap i a la fi, la tria expositiva es resumeix a una col·lecció d'objectes seleccionats per "blancs". El cinquè problema està interrelacionat amb la selecció i posterior exposició de l'objecte etnogràfic, però de nou, no és un problema exclusiu del Museu Etnològic i de Cultures del Món, sinó de tots els museus etnològics dedicats a cultures alienes. Perquè quan visitem aquest tipus d'entitat, podem observar elements que potser deixen de reflectir les societats d'origen, que s'allunyen de la seva realitat present, o tot el contrari, que poden tenir associats un fort simbolisme identitari i importància religiosa o cultural actual, i es presenten o emmagatzemen al museu com si fossin materials “morts”. Aleshores, és èticament correcte exposar-les, o cal tractar-les amb cura i respecte, atribuint-les una entitat de subjecte més que d'objecte? Podrem superar la visió mercantilitzant de la cultura material d'altres societats? Són preguntes sobre les que cal reflexionar, i potser en un futur troben resposta la Seu Montcada.

Art o cultura?

Quan parlem de patrimoni cultural, associem a ell valors identitaris, culturals, religiosos o polítics, entre d'altres, creant-se un simbolisme que es perd quan s'exposen als museus. Aquest fet succeeix per diversos motius, com ara perquè el nou entorn on s'exposa el tracta amb una racionalització científica que anul·la l'ús original d'aquest; perquè s'allunya de la cultura on aquestes atribucions es formen, perdent-se el vincle “afectiu”; perquè pels occidentals aquest objecte no ens representa i no entenem la seva importància; o perquè es re valoritza el seu significat per adaptar-lo a un discurs que escau a la institució.

Tot i així, en una situació ideal, "una de les principals tasques d'un museu etnològic és presentar un objecte no com entitats aïllades, sinó com a part integrant d'un sistema de patrons culturals, cultura que els ha atorgat una funció específica o els ha conferit un especial significat" (Gulik, 1980. Citat a Gómez, 2016:13). Malgrat aquesta definició quasi utòpica, tots sabem que els museus s'han redefinit a partir de discursos hegemònics culturals, econòmics i polítics, fet que cada cop genera més polèmiques que no es poden ignorar.

A la llarga, hem vist que molts museus etnològics d'arreu del món han tingut problemes amb les comunitats, perquè perpetuen descripcions contràries al sistema de classificació holístic d'aquestes societats; perquè el discurs museogràfic està dirigit a un públic general, no natiu, adaptat als seus estàndards; perquè aquestes comunitats no es senten representades als museus; o perquè volen que es retornin els objectes espoliats que un cop van pertànyer a la seva memòria col·lectiva. Tot i així, el poder polític i econòmic influeix molt en la re definició del discurs museològic i museogràfic de les institucions, i pondera més l'atracció del públic i les seves estratègies per a competir amb altres institucions, que la integritat institucional. I és que en una societat capitalista com la nostra, les xifres i el capital ho són tot. És per això que la Seu Montcada ha optat per atorgar un caràcter estètic a les seves col·leccions, perquè la museografia és més atractiva per al visitant, i l'art és un llenguatge universal.

Però aquest és el parany, el concepte de la bellesa és subjectiu, varia d'una cultura a una altra, i si el valor que adquireix el museu es relaciona amb el caràcter estètic, el de la seva contemplació, podem continuar parlant d'un museu d'etnologia? Al meu parer no, perquè el museu d'etnologia ha de predicar un paradigma crític, no un discurs neutre i políticament assequible. Ha de ser un espai de reflexió i enteniment, despertar preguntes a tothom que entri per la porta. I això és el que no representa la perspectiva estètica, seguida per la majoria d'institucions antropològiques a Occident, on té una gran acceptació perquè

no obliga "al museu a prendre una postura política davant el multiculturalisme" (Van Geert, *et al.*, 2016:394), que cedeix davant els interessos polítics.

Però aquesta tendència ve de lluny, no és un concepte nou creat per la globalització; buidar de continguts culturals i socials els objectes de societats colonitzades és, de fet, una tècnica iniciada durant el modernisme, època en que les institucions comencen activament a "apropiar-se o rescatar l'alteritat, per organitzar les arts no occidentals a la seva pròpia imatge, i per descobrir les capacitats humanes universals i ahistòriques" (Clifford, 1995. Citat a Galindo, 2019:103). Llavors, la naturalesa eurocèntrica és innata en l'enfocament estètic, perquè aquesta tendència s'ha construït al voltant d'un biaix cultural, en el qual Europa continua modelant els museus i les seves exposicions segons un prejudici cognitiu inherent, esborrant el camí que es va intentar liderar amb la descolonització dels museus etnològics.

Si convertim els museu dedicat a cultures d'arreu del món en un museu d'art, no ens estem enfocant en la dimensió cultural, social i històrica de l'objecte etnogràfic, el discurs no mostra el seu simbolisme o utilitat primigènia; només es magnifica la seva bellesa i exotisme, es produeix un "canvi de significat dels objectes antropològics, que passen a considerar-se obres

Imatge 8: Sala dedicada a les màscares d'Àfrica de la Seu Montcada, on s'aprecia aquesta perspectiva estètica que segueix la col·lecció permanent. Font: *Dossier de premsa del Museu de Cultures del Món (2015)*.

d'art, més que com a simples testimoniatges per a explicar la forma de vida d'una societat"(Davallon, 2002. Citat a Van Geert, *et al.*, 2016:350). Per aquest motiu, hem de lluitar contra aquesta frivolitat consumista i políticament pràctica, perquè reitero, si les institucions museístiques opten per aquesta

tendència museogràfica, que de res té d'antropologia, per aquells que no adoptin una mirada crítica i reflexiva, els objectes exposats seran interessants, però no podran saber res d'aquest més enllà de les seves mesures i materials. S'ha de tenir present en tot moment, que els museus etnològics són un espai de reflexió i aprenentatge, mostren la diversitat cultural del nostre món i tenen un fort caràcter social perquè reivindiquen identitats, i el MCM necessita canvis en el discurs museogràfic i museològic per arribar a complir aquests objectius tan fonamentals.

Nova museologia i perspectiva crítica

Com es pot retornar la dimensió antropològica a un museu que ha optat per la tendència estètica, que ha arrabassat el significat dels objectes etnogràfics, ara simples obres d'art? Com es pot retornar el prestigi a una institució que té en contra el col·lectiu acadèmic, l'ICA i personalitats del gremi tan rellevants com Llorenç Prats mateix, qui va declarar que la Seu Montcada era una de les decisions més desafortunades i una animalada ofensiva i anacrònica (Savall, 2016) degut a la tendència expositiva en que mostrava els objectes etnogràfics?

Deconstruint-los, és a dir, donar "la volta a la col·lecció i utilitzar els objectes obtinguts al passat colonial com elements per a reflexionar críticament sobre el conflicte, la dominació i la alteritat" (Bhabha, 1992. Citat a Van Geert, *et al.*, 2016:350). És un discurs complex, perquè reestructura discursos i narratives, fins i tot redefineix el concepte de museu, tallant la relació entre les instàncies del poder, que determinen el que s'ha d'exposar, com es comunica el discurs i contextualitza l'objecte, interpretat per un públic que continua interactuant amb ell sense vincular-lo a una esfera cultural i social que li ha estat negada. Així, el museu "es reformula com a nou agent destinat a estimular al conjunt social el pensament crític sobre si mateix

i sobre les seves determinacions ideològic-culturals”(Rodríguez, 2011:16), perquè la perspectiva crítica intenta trencar amb tots els estereotips associats als museus d’etnologia, com ara l’alteritat, el discurs de la raresa i l’exotisme, el racisme institucional, i patrons colonials i post colonials que totes les societats occidentals hem interioritzat degut a la nostra educació.

Desfer-se d’una idea que ha estat transmesa durant generacions és molt difícil, i canviar el model institucional ho és més encara, però trobem precedents que porten aplicant aquesta teoria quasi fantàstica. El màxim exponent d’aquesta museologia a Europa és el Museu d’Etnologia de de Neuchâtel, i el seu director entre 1980 i 2006, Jacques Hainard, definia els objectius que han de seguir els museus que opten per aquesta transformació, apel·lant que han de crear exposicions provocatives sobre temes actuals, i "desconstruir la cultura, tractant d'entendre com l'hem construït" (Hainard, 2007. Citat a Van Geert, *et al.* 2016:351). Aquest nou mètode o enfocament implica transformar tot el sistema de creences associades al museu i el seu discurs, però també transforma el paper del visitant, ja que la reflexió del discurs el fa participant, proactiu; pren consciència del missatge que es vol donar i del que significa que els objectes etnogràfics es trobin a l’entitat. La perspectiva crítica també ofereix un lloc als discursos silenciats històricament en aquesta institució de poder; les minories ètniques són per primera vegada incloses, i participen i prenen acció per a construir un instrument de conscienciació social. Però abans de res, també implica subordinar l’objecte exposat al concepte-idea, és a dir, la capacitat que aquest té per construir una reflexió que activi el pensament crític (Rodríguez, 2011). És el contrari a la tendència estètica, on el bé patrimonial es contempla per la seva bellesa; l’objecte és una cosa, una mercaderia. La perspectiva crítica en canvi, atorga a l’objecte un coneixement que el fa subjecte i se li atorga una dimensió pedagògica, cultural i social.

La nova museologia, mare de la perspectiva crítica, de la ruptura, sorgeix dins d'un context de revisionisme en contraposició a la museologia més tradicional, i un dels seus objectius era esborrar cap traça de colonialisme o post-colonialisme, discurs palpable en la presentació de la cultura material de les societats conquerides. L'objecte etnogràfic, pel que veiem, històricament sempre ha estat un tema delicat, perquè les dificultats per explicar una societat a partir de la seva cultura material resulten en exposicions sincròniques, perquè els objectes del fons dels museus pertanyen a un context històric de fa segles enrere. Boas també teoritzava que "els objectes no són més que una part de la cultura, i no poden, per ells sols, comunicar el veritable sentit de la realitat de les cultures en els museus. [Aquests] poden mostrar-se donant lloc a usos i representacions molt diverses"(Van Geert, *et al.*, 2016: 346), i això és, precisament, el que aconseguix la perspectiva crítica.

Amb el retorn del valor original de l'objecte ja resolt, aquesta perspectiva també aconseguix realitzar propostes museogràfiques i museològiques respectuoses, que mostren al públic una identitat cultural que no cau de nou en dicotomies i prejudicis, i també s'aconsegueix crear un espai inclusiu. I és que els museus que representen cultures alienes, han de servir els interessos i necessitats dels propis individus, preguntant-se quina és la seva aportació a la societat i com poden convertir-se en rellevants. Optant per la implicació social que ofereix aquesta tendència, els museus es converteixen en llocs democràtics, accessibles, i ofereixen un context en el qual les minories, històricament ignorades, s'identifiquen amb la institució i el seu missatge, integrant a les cultures i societats. Doncs, el procés transformador de la nova museologia està convertint a les entitats en actors socials responsables, que realitzen activitats o estratègies que promouen la inclusió social de la comunitat, que demanda la seva participació i guia en unes institucions museístiques que cada vegada necessiten més el seu assessorament per a realitzar propostes museogràfiques i museològiques que s'allunyin del tradicionalisme discursiu.

Aquest és el camí que hem de seguir per superar la perspectiva estètica, discurs que se solucionaria si es valoressin més els objectes etnogràfics per la seva rellevància cultural, fet que només es pot superar aplicant la perspectiva crítica, i l'esforç val la pena si tenim en compte totes les crítiques que rep l'exposició permanent del MCM, atrapat en interessos polítics i econòmics. Per això és clau mostrar una alternativa a aquest discurs estètic, fer veure a la institució que hi ha una oferta expositiva que segueix el paradigma, que cada cop més es creen exposicions -temporals o permanents- que opten per aquesta reestructuració discursiva i expositiva.

La mostra de vitrina presentada vol encendre aquesta espurna, que es vol estendre i arribar al recorregut de l'exposició permanent, que necessita urgentment una revisió crítica. El canvi de perspectiva reestructurarà el discurs museogràfic i museològic de la institució, atraurà a nou públic alhora que aplicarà noves estratègies que connectin amb la comunitat i la impliquin en l'espai, fet que evita la desvinculació social, i promou la cohesió social, premisses dictades per l'ICOM¹³.

¹³ ICOM. *Creating a new museum definition – the backbone of ICOM*. Recuperat de: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

Anàlisi del DAFO

Figura 1: Esquematització del DAFO.

-Debilitats-

Volubilitat institucional als canvis polítics de l'Ajuntament de Barcelona

Amb els conseqüents canvis de mandat a l'Ajuntament de Barcelona, el discurs museològic i museogràfic de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món -MCM- s'ha vist modificat segons els interessos polítics i econòmics del poder, fent virar tots els seus objectius i perspectives anteriors. L'interès estratègic que té el museu doncs, el fan influenciable a aquestes demandes, que en el passat han afavorit més a l'interès turístic que no pas a la rellevància patrimonial de les col·leccions.

Invisibilitat institucional

Malgrat que la seu se situa en un carrer cèntric i conegut, la senyalització de cartells informatius és inexistent, i tampoc es destaca la façana amb algun element publicitari vistós que indiqui al visitant l'existència del museu, fent-lo invisible perquè es barreja amb l'ambient. La manca de publicitat és negativa per a la captació de nou públic, i entre d'altres, el MCM no es publicita als punts d'informació turística, impossibilitant que el turista, visitant molt present a Barcelona durant tot l'any, descongui l'entitat, i aquest fet es tradueix en els números d'entrades venuts, desaprofitant una oportunitat única.

Estratègia comunicativa digital a desenvolupar

Avui dia, la presència a les xarxes socials és indispensable, fins i tot s'ha convertit en una eina per captar nou públic general, que consulta els perfils de les entitats abans d'organitzar una visita, formant una opinió veient el contingut que es publica. Per tant, és una estratègia de màrqueting molt rentable i relativament fàcil si es té coneixement de les noves tecnologies,

però la Seu Montcada, malgrat tenir diversos perfils en diferents xarxes, encara l'ha de desenvolupar i afermar la seva presència, com fan altres museus. Aquest fet se solucionaria al publicar contingut diari, interactuar amb el públic i mostrar les tasques que es realitzen, les activitats que s'organitzen o mostrar la singularitat d'alguns dels objectes etnogràfics mitjançant fotografies, vídeos o altres recursos gràfics.

Estratègia expositiva contraproductiva

L'estètica avantguardista i diàfana del discurs museogràfic del MCM segueix una clara perspectiva estètica, la qual cosa el converteix, a ulls del públic, en un museu d'art. Aquest encasellament és contraproductiu, ja que hi ha altres entitats que competeixen directament per a fer-se amb el públic que busca consumir aquest oci cultural, creant alternatives expositives molt més potents, i amb les quals la seu no pot competir a causa de la naturalesa dels seus objectes expositius i la seva tipologia.

Pèrdua de part de la col·lecció permanent

Una part molt important de la col·lecció permanent del museu, unes 2.356 peces, pertanyen a la col·lecció particular de la Fundació Folch, que va cedir els objectes etnogràfics en comodat a l'Ajuntament de Barcelona per un període de vint anys. Amb el venciment d'aquest contracte, el museu no només perd la rellevància de la seva exposició, que mostra la cultura material de societats d'Àfrica, Amèrica, Àsia i Oceania, sinó que el seu recorregut es veurà afectat per aquesta pèrdua si no s'arriba a un acord per ampliar aquest termini de temps.

Manca de direcció clara al discurs museològic i missió institucional

En els últims anys, el discurs museològic de l'entitat proposava virar cap a una perspectiva més antropològica, fins i tot crítica, per deixar enrere polèmiques generades per la visió artística del discurs expositiu, encara que aquesta segueix imperant al tractament i documentació de "les peces". La percepció estètica que s'atribueix als objectes etnogràfics també encara es troba als diversos documents oficials del Museu Etnològic i de Cultures del Món, així com a la seva pàgina web, pel que no queda clar si el discurs museològic i la missió segueixen la mateixa perspectiva.

-Amenaces-

Forta competència directa entre museus

L'existència d'altres museus o entitats culturals al mateix carrer o ciutat, que són més coneguts, accessibles, i tenen més afluència de visitants, és una realitat que afecta de ple l'entitat, que veu com el flux de turistes conduïts per touroperadors, guies i altres empreses culturals, és absorbit, sense tenir cap oportunitat de competir amb aquests. Aquests museus tenen un altre perfil tipològic més fàcil de consumir, o són especialment dedicats al turisme, pel que la seu no pot oferir competència directa.

Rebuig del discurs museogràfic

El discurs museogràfic de col·lecció permanent del MCM és clarament estètic, perpetuant una visió etnocèntrica i colonialista, decisió que li va valer crítiques feroços de l'acadèmia, personalitats destacades del gremi i del col·lectiu

antropològic, com l'ICA, que renegaven públicament d'ell, alterant la percepció pública del projecte. Aquest judici aferrissat encara no s'ha superat malgrat els intents de l'entitat per desfer-se de la seva perspectiva poc científica, i segueix servint d'exemple per a mostrar l'etnocentrisme i racisme institucional dels museus etnològics.

Varietat d'oci cultural

Barcelona és una ciutat cosmopolita amb una oferta cultural molt potent, plena de teatres, cinemes, *escape rooms*, galeries, centres recreatius, etc., i els museus en general, en surten perjudicats. Han de competir per captar un públic cada cop més interessat en noves experiències entretingudes, que no s'associen precisament als museus, que encara han de lluitar contra la percepció d'espai silenciós, acadèmic i avorrit, pel que perden públic d'avant altres alternatives.

Manca d'interès del públic local

Els estudis de públic als museus, realitzats anualment per diverses entitats, com ara el Pla de Museus de Catalunya, revelen que el públic local, la seva comunitat, és un sector absent que no s'interessa en visitar els museus de la seva ciutat, ja que són més interessats en un altre oci que no sigui el de l'oferta expositiva, pel que la falta de participació de la població en el patrimoni cultural és una amenaça molt present pel MCM.

Crisi econòmica i sectorial

En períodes de crisi econòmica, com la que estem vivint actualment a causa de la pandèmia, es tendeix a reduir la quantitat de pressupost dedicada al sector cultural, que sempre pateix més i és el més afectat, com estem veient amb l'aprovació de noves restriccions i mesures. Això pot portar a la institució, per exemple, a prescindir de personal o a realitzar una menor

inversió en la conservació dels objectes etnològics o les activitats, i a no rebre el mateix finançament de l'administració pública, afectant estructuralment el projecte i el seu personal.

-Fortaleses-

Exposició permanent sense competència museística

La Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món és l'única etnològica en territori català dedicada a cultures alienes, també és una de les úniques a nivell estatal, fet que la diferencia d'altres entitats de mateixa tipologia, que centren la seva col·lecció en tractar el passat de societats tradicionals o l'àmbit local. Aquesta situació favorable la permet distingir-se de la resta, ressaltant la singularitat de la seva col·lecció permanent, que no troba competència museística.

Creació d'un perfil expositiu nou

L'entitat ha afermat la voluntat del canvi de paradigma i discurs museogràfic de la seu, dedicant l'espai de mostres de vitrina a la museologia crítica, tractant temes provocadors i controvertits, que generen reflexions. El nou perfil expositiu pot atraure nou públic, amb un altre perfil, interessat en mostres que no segueixin un discurs tradicional i tractin temes actuals, de problemàtica social, fet que també la diferencia d'altres museus.

Accessibilitat inclusiva

L'accés als continguts dels museus ha d'estar garantit a totes les persones, pel que han d'adaptar l'accessibilitat a les col·leccions per a les persones amb discapacitat física, auditiva i visual, ja que és un dret bàsic que cada cop més es té present a l'hora de construir i dissenyar els recorreguts expositius i els edificis que els acullen. Per això, el MCM ha creat una aplicació que ofereix diversos itineraris que permeten fer-se una idea del contingut global de la col·lecció permanent per a persones amb discapacitats visuals i auditives. A més, pel que fa a l'accessibilitat inclusiva per a persones amb mobilitat reduïda, s'ha reformat tota l'estructura de l'edifici, que garanteix el moviment i circulació per a persones amb cadira de rodes.

Programa educatiu i activitats

El programa educatiu de la seu, realitzat des d'una perspectiva antropològica, presenta un conjunt de visites guiades i tallers didàctics que mostren la diversitat cultural del món, la pluralitat de les societats, i els seus diferents sistemes de creences. Fomenta també el descobriment de les cultures a través dels objectes etnogràfics, amb l'objectiu de desenvolupar les capacitats d'anàlisi, comparació i reflexió dels alumnes que el visiten. Pel que fa a les activitats i tallers, ofertades segons el nivell educatiu dels infants, des d'infantil a batxillerat, complementen la visita guiada realitzada anteriorment, i ajuden l'alumnat a entendre i aprofundir sobre el significat de les col·leccions. També es realitzen activitats complementàries a les visites guiades per a adults i en col·laboració a Apropa Cultura.

Seu

La magnificència i amplitud del Palau Nadal i el Palau del Marquès de Llió, seus del MCM, permeten organitzar la col·lecció permanent en un recorregut llarg i variat, i s'aprofiten els diferents espais, on convergeix el posicionament clàssic de l'objecte

amb nous emplaçaments, que aprofiten també l'alçada de l'edifici. L'entitat també té sales dedicades a mostres de vitrina, conferències i activitats, equipades amb projectors i altres dispositius per a realitzar els tallers complementaris a les visites.

Recursos interactius innovadors

Els recursos interactius són un element cada cop més presents als museus, perquè ofereixen al públic un espai didàctic i divertit, però alhora educatiu. La Seu Montcada dedica un espai separat a aquests recursos, creant la sala interactiva i de consulta, equipada amb pantalles tàctils *multitouch*, on es poden veure i escoltar materials complementaris de la col·lecció permanent.

-Oportunitats-

Conscienciació ciutadana dels problemes socials

L'augment de la preocupació i la conscienciació ciutadana pels problemes socials, tant presents avui dia, pot ser un fet favorable per a la institució i el seu programa expositiu pel que fa a les mostres de vitrina, que tracten temes polèmics del nostre passat i present com a societat, el que pot impulsar nou públic a visitar la seu, atrets per aquesta temàtica.

Augment de la diversitat cultural

La multiculturalitat de Barcelona i Catalunya en general, comunitat receptora d'immigrants extracomunitaris, pot ser favorable pel Museu Etnològic i de Cultures del Món, ja que una de les crítiques que es fa als museus és la poca representació

que diversos col·lectius socials tenen a les institucions, quedant desactualitzades. Per tant, depenent de l'origen dels nous, aquests podran trobar-se reflectits a la col·lecció permanent de la seu a través de la seva cultura material.

Nou personal qualificat

El relleu laboral i la renovació del sector cultural és un fenomen natural que tard o d'hora succeirà, aportant nous perfils multidisciplinaris a l'entitat, preparats amb una formació acadèmica que dona pas a noves idees, que poden canviar les perspectives i la fundació institucional. I és que el patrimoni cultural és un nínxol de diverses disciplines, una sortida laboral factible, pel que cada cop més, titulats universitaris tenen interès en conservar, divulgar, gestionar i protegir-lo.

Interès polític pel projecte

L'actual mandat polític ha mostrat interès i suport pel Museu Etnològic i de Cultures del Món i la seva voluntat per transformar-se en un nou museu social, crític, que retorni la importància cultural dels objectes i els expliqui, no sols els mostri, deixant enrere el colonialisme i la seva mirada dicotòmica. A més, la Seu Montcada té la intenció de continuar produint mostres de vitrina de museologia crítica al seu programa expositiu.

Referents del projecte

Existeixen nombrosos museus etnològics arreu del món que tracten cultures alienes a la seva, seguint models tradicionals d'exposició, on l'objecte etnogràfic és l'element principal de contemplació, i la seva presentació es limita a una successió d'aquests, col·locats un darrere l'altre en un recorregut dividit per àrees geogràfiques o ètnies, potser fins i tot ni això. No obstant, en les últimes dècades hi ha hagut molts museus -la majoria occidentals-, que han estat criticats pel seu tractament cap aquests objectes, i han vist la necessitat de canviar l'enfocament de les seves exposicions, per adequar-les als nous requisits demandats per una societat que ja no està interessada en una visita estètica i contemplativa, sinó que busca la reflexió i l'educació, l'enteniment d'aquest patrimoni cultural.

Això ha suposat un replantejament complet de la manera en què ha d'exposar-se l'objecte etnogràfic, presentat generalment com un element artístic o exòtic, i de quina informació o discurs s'ha de transmetre al visitant. Però també ha afectat les perspectives expositives, i ha impulsat la implantació de noves, com la perspectiva crítica, malgrat encara sigui un plantejament minoritari i escàs. Afecta també l'arrel dels museus, la seva estructura institucional, perquè aquesta museografia crítica implica que es converteixin en “espais de dubte, de pregunta, de controvèrsia i de democràcia cultural” (C. Padró, 2003. Citada a Flórez, 2006:232), fins i tot que aprofundeixin en com es van obtenir els seus objectes, i el que això implica (Miró, 2020).

Per a poder desenvolupar aquest projecte, s'han analitzat diverses de les poques exposicions que segueixen, tant a nivell de museologia i museografia, aquesta perspectiva, estimulants el pensament crític del visitant, trencant el cànon clàssic occidental, i atribuint coneixement i reflexió a aquests artefactes culturals. Així, tot seguit presento exposicions temporals o

àmbits d'exposicions permanents que han aconseguit crear un concepte expositiu que s'adapta a totes aquestes característiques, mostres que potser han iniciat un canvi en el programa expositiu de les entitats, modificant el discurs museològic per a posteriors intervencions futures ¹⁴.

-Exemples d'altres exposicions-

Musée d'Ethnographie Neuchatel - Le Musée Cannibale

Des del meu punt de vista, és indispensable citar aquesta institució, paradigma de la museografia crítica a Europa, dirigida per Jacques Hainard i Marc-Olivier Gonseth. Aquest museu suís té una filosofia expositiva molt contundent, fins i tot controvertida, ja que el seu discurs museològic defensa que exhibir és molestar el visitant en la seva comoditat intel·lectual, exhibir és lluitar contra les idees rebudes, els estereotips i l'estupidesa¹⁵. Reconegut com innovador i provocatiu, les seves exposicions ofereixen reflexions sobre esdeveniments actuals, i pel que fa a la perspectiva que segueix, és clarament

Imatge 9: Àmbit de l'exposició titulada *La Caixa negra*. Font: LO CONTEMPORÁNEO Y EL TIEMPO ANTROPOLÓGICO. ICOM Digital Espanya (2011).

¹⁴ És necessari ressaltar que algunes de les exposicions triades no poden comparar-se a les de la Seu Montcada, ja sigui per grandària o pressupost. Per tant, em centro en analitzar quins conceptes han desenvolupat i quina visió han plasmat.

¹⁵ Musée d'Ethnographie Neuchâtel. *EXPOSER*. Recuperat de: <https://www.men.ch/fr/expositions/principes-dexposition/>

crítica, ja que els objectes no s'exhibeixen per si mateixos, sinó perquè encaixen en un discurs, esdevenint els arguments de la història que s'està explicant a través de l'exposició.

Segons els propis Hainard i Gonseth, l'enfocament té com a objectiu permetre als visitants relativitzar les seves percepcions, deconstruir els seus coneixements i qüestionar les seves certeses per portar-los a repensar la seva realitat¹⁶, d'aquí la importància de la creació de l'exposició temporal *Le musée cannibale* (09-03-2002/02-03-2003), que ha esdevingut una icona per la seva temàtica, mostrar la història del desenvolupament dels museus etnològics i la seva ànsia inicial de consumir i posseir als altres, convertint-lo en un devorador de cultures i societats, un caníbal. El discurs expositiu girava entorn la idea d'alimentar el públic amb objectes del fons del museu, mitjançant una escenificació molt potent. Dividida en vuit àmbits, mostrava diverses maneres diferents de consumir als altres, convertint l'espai en una cuina o un banquet cerimonial, preparant aquests objectes seguint receptes destinades a treure a la llum els contrastos i les similituds existents entre el món¹⁷. La identitat, la violència, el colonialisme caníbal, la creació simbòlica i la manera en què imaginem els "altres", eren conceptes que formaven part de la reflexió d'aquest

Imatge 10: Un dels àmbits de l'exposició temporal que més repercussió van tenir. Font: *LO CONTEMPORÁNEO Y EL TIEMPO ANTROPOLÓGICO*. ICOM Digital Espanya (2011).

¹⁶ Ipse

¹⁷ Ídem. *Le Musée Cannibale*. (09.03.2002 - 02.03.2003). Recuperat de: <https://www.men.ch/fr/expositions/anciennes-expositions/black-box-depuis-1981/le-musee-cannibale/>

Imatge 12: Àmbit interactiu imantat WANNEER IS CULTUUR VAN JOU?. Font: Tropenmuseum.

Per això és interessant discutir la museografia de l'àmbit, perquè fa reflexionar el visitant sobre un tema actual i candent que genera molta controvèrsia, integrant el debat utilitzant només gràfics, fotografies, o captures de pantalla de *tweets*, que esdevenen si es vol, la “cultura material” de la societat actual, impresos en un suport rígid de grans dimensions magnètic, que envolta tota la sala, amb el qual el públic pot interactuar movent imants on hi ha gravats missatges de suport. La manca d'objectes etnogràfics doncs, no treu importància a la temàtica que es tracta ni la reflexió a la que es vol arribar, denunciar les relacions de poder desiguals entre grups, i el robatori d'objectes i expressions culturals per part de la majoria ètnica, que porten un significat sociocultural que es perd quan s'integren a un altra cultura, que els utilitza per al seu propi benefici mercantil i consumista.

Museum of Anthropology at the University of British Columbia - Shame and Prejudice. A story of resilience.

El MOA és un gran exemple, al meu parer, del que els museus d'antropologia han d'aspirar a convertir-se, ja que la seva missió és promoure la conscienciació i comprensió de les diferents cultures i la seva cosmogonia, mitjançant programes i col·laboracions innovadores amb les comunitats indígenes, locals i globals¹⁹. Segueix una perspectiva autòctona, pel que dona un nou sentit als objectes espoliats amb la finalitat de construir una relació cordial i integradora amb les comunitats

¹⁹ Museum of Anthropology at UBC. *About MOA*. Recuperat de: <https://moa.ubc.ca/about-moa/>

First Nations, tractant de ser un espai viu i de congregació²⁰, i pel que fa a la seva política expositiva, desenvolupen exposicions temporals amb la finalitat d'integrar els visitants dins la realitat museística, amb l'objectiu que s'impliquin personalment i prenguin consciència de la importància que té conservar i protegir el patrimoni cultural que custodien (Hernández, 2015).

L'exposició temporal itinerant que destaco, *SHAME AND PREJUDICE. A Story of Resilience* (06-09-2020/03-01-2021), és una revisió històrica dels passats 150 anys del Canadà, un viatge que recupera i reinsereix veus indígenes a la memòria col·lectiva del país, desafiant i trencant les idees colonials de la seva història. Creada per l'artista cree Kent Monkman, el seu fil argumentari és explicat per un alter ego, *Miss Chief Eagle Testickle*, que a través de la lent de la resiliència indígena, condueix el públic des de Nova França i la Confederació, fins a l'entorn urbà del nord de Winnipeg i la vida contemporània a la reserva.

Imatge 13: Pintura realitzada per Monkman que denuncia l'abús de poder de les autoritats i l'Església Catòlica, a l'emportar-se els infants First Nations per internar-los en escoles d'assimilació forçosa. Font: *Museum of Anthropology at UBC*.

²⁰ Museum of Anthropology. *About MOA*. Recuperat de: <https://moa.ubc.ca/about-moa/>

El discurs museològic doncs, és una crítica directa a les polítiques colonials del Canadà, passades i presents, i com explica el propi Monkman,

"Els darrers 150 anys, l'anomenat període de la modernitat, representen el període més devastador per a les *First Nations*, inclosa la signatura dels tractats numerats, el sistema de reserves, les polítiques genocides de les escoles residencials, l'empresonament massiu, i la misèria urbana".

(Web del MOA. *Shame and Prejudice. A story of Resilience*)

Imatge 14: Un dels àmbits expositius, recreació que mostra la pobresa de les First Nations, així com els estereotips que afronten. Font: Museum of Anthropology at UBC.

Pel que fa al discurs museogràfic, l'exposició compta amb 9 àmbits, capítols temàtics introduïts per nou pintures de l'artista, als que es sumen prop de 80 peces, incloses escultures i vídeos del mateix Monkman, que entren en diàleg amb objectes etnogràfics històrics cedits pel museu, i d'altres provinents de col·leccions privades de tot el Canadà²¹. Per tant, és possible combinar la teoria antropològica amb l'artística, aquestes no sempre entren en conflicte als espais culturals si es crea una mostra de reflexió i revisió que segueix la perspectiva crítica. Doncs, les pintures de Monkman són un mitjà gràfic per plasmar temes com la colonització, sexualitat, pèrdua i resistència, les complexitats de l'experiència indígena històrica i contemporània, mentre que els objectes etnogràfics són la cultura material d'aquests oprimits i a la vegada

²¹ Museum of Anthropology. *SHAME AND PREJUDICE. A Story of Resilience* — By Kent Monkman. Recuperat de: <https://moa.ubc.ca/exhibition/shame-and-prejudice/>

resistents, que ajuden a contrarestar la versió unilateral de la història de l'art, que exalta el "descobriment" europeu del continent, i celebrar i commemorar l'esperit indomable dels indígenes²².

Pitt Rivers Museum - Tibetan Objects in Transition

Aquesta entitat, fundada el 1884, té objectes materials espoliats en època colonial i imperial, que en els últims anys han estat reclamats per les seves comunitats d'origen, un tema polèmic que cada museu d'antropologia ha d'afrontar, i procés que

Imatge 15: Vitrina on s'exposen els objectes etnogràfics de l'exposició temporal. Font: *Pitt Rivers Museum*.

desafia tota praxi museològica. De fet, aquest any va iniciar un procés de descolonització que ha modificat algunes de les mostres exposades, canvis que formen part d'un ampli programa de treball per esborrar el llegat colonial. Aquesta iniciativa, que modifica diversos elements expositius de la col·lecció permanent, s'anomena Internal Review of Displays and Programming from an Ethical Perspective, afavorint el canvi del llenguatge despectiu utilitzat en les etiquetes, així com el pensament estereotípic sobre les cultures de tot el món dins del discurs, treball curatorial que durarà molts anys²³. El Pitt Rivers vol que el públic reflexioni sobre la institució i

²² McCord Museum. *KENT MONKMAN. Shame and Prejudice: A Story of Resilience*. Recuperat de: <https://www.musee-mccord.qc.ca/en/exhibitions/kent-monkman/>

²³ Pitt Rivers Museum. *Critical changes to displays as part of the decolonisation process*. Recuperat de: <https://www.prm.ox.ac.uk/critical-changes>

la seva història colonial, revisió crítica que cada cop més s'ha anat introduint a les seves exposicions temporals, com és el cas de la següent mostra.

Tibetan Objects in Transition (31-09-2018/25-01-2019), creada per Thupten Kelsang i Nicholas Crowe, era una revisió històrica del tractament de la cultura material del Tibet, considerada com peces artístiques o antiguitats exòtiques que van arribar a les col·leccions de museus i mercats d'art en grans quantitats des del segle XIX. Les col·leccions de materials tibetans dels museus britànics, es van expandir molt a principis del segle XX gràcies a un extens saqueig, objectes seleccionats per antropòlegs, missioners, exploradors i altres visitants, que creien que amb ells podrien explicar els seus misteris i la seva religió. Aquest fet va provocar que la pròpia societat tibetana no tingui accés a ells, sense tenir l'oportunitat d'interpretar-los en els seus propis termes. Així, l'objectiu de l'exposició era inserir veus, narracions i perspectives tibetanes contemporànies a l'espai museístic, discurs museològic crític i inclusiu que dona veu a la societat d'on prové aquesta cultura material, procés anomenat antropologia col·laborativa, molt rar a Europa.

El discurs museogràfic prioritzava l'èmfasi en les veus, narracions i perspectives tibetanes contemporànies més que en els objectes

Imatge 16: Antropologia col·laborativa, temptatives de resignificació dels objectes colonials espoliats, activitats impulsades per l'entitat. Font: *Pitt Rivers Museum*.

etnogràfics seleccionats, que pertanyien al Pitt Rivers i a membres de la comunitat tibetana del Regne Unit, donant èmfasi al desplaçament forçat dels objectes dels seus entorns originals, adquirint nous significats al llarg dels seus viatges²⁴.

Museo Reina Sofía - Principio Potosí

Imatge 17: Àmbits expositius de la mostra.
Font: Museo Reina Sofía.

De nou, l'art i l'antropologia es combinen en una exposició temporal itinerant de gran envergadura, que segueix la perspectiva crítica, creant una mostra en el seu dia molt controvertida. Creada conjuntament pel Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía i la Haus der Kulturen der Welt. *Principio Potosí ¿Cómo podemos cantar el canto del Señor en tierra ajena?* (12-05-2010/06-09-2010) pretenia repensar l'origen i l'expansió de la modernitat a partir de la pintura colonial barroca i dels processos de colonització, denunciant el control del discurs hegemònic que els conqueridors van exercir sobre la cultura i l'art, instruments de control de l'imaginari social.

L'exposició, d'itinerari lliure i amb 31 àmbits, les peces exposades per tot el recorregut, pretenia esdevenir un espai per reflexionar sobre el poder del grup dominant a través dels mitjans de producció i les desigualtats socials que el colonialisme i el post colonialisme van provocar, establint un diàleg entre obres realitzades ex professo per diversos artistes internacionals, textos descriptius, vídeos, fotografies, objectes etnogràfics i pintures realitzades entre els segles XVI i XVIII,

²⁴ Pitt Rivers Museum. *Tibetan Objects in Transition*. Recuperat de: <https://www.prm.ox.ac.uk/event/tibetan-objects-in-transition>

Imatge 18: Àmbits expositius de la mostra on s'aprecien les icones religioses. Font: *Museo Reina Sofía*.

procedents de convents, arxius, esglésies i altres museus de Bolívia i Espanya. Per tant, de nou es combinava l'art amb la perspectiva antropològica, però l'una no exclouïa l'altre, sinó que s'entrelligaven per mostrar al públic la opressió del colonialisme a les societats conquerides. El més interessant d'aquesta exposició també, era que el concepte anava més enllà de la mostra en si, incloent en el projecte seminaris, conferències, activitats i publicacions sobre la temàtica, creant una visió que anava més enllà de l'espai expositiu²⁵.

Museo Nacional de Antropología - Tropologías I - IV

El museu etnològic madrileny va organitzar, juntament amb la Subdirección General de Promoción de las Bellas Artes, l'exposició temporal *Tropologías I-IV* (19-02/17-05 2015), inaugurant amb la mostra un seguit de noves produccions de reflexió molt crítiques entorn l'imaginari col·lectiu occidental, heretat després de segles d'eurocentrisme, colonialisme i creença en la preponderància cultural, i fins i tot racial de les societats del "vell món". Ho feia de la mà de l'artista Andrés

²⁵ Museo Nacional Reina Sofía. *Principio Potosí ¿Cómo podemos cantar el canto del Señor en tierra ajena?*. Recuperat de: <https://www.museoreinasofia.es/exposiciones/principio-potosi-como-podemos-cantar-canto-senor-tierra-ajena>

Pachón, que va dissenyar no sols una exposició temporal, sinó una "intervenció" en l'espai en què l'exposició permanent també es mostra al públic, pel que les seves pròpies obres entraven en diàleg amb els objectes etnogràfics, oferint una altra lectura dels seus fons.

Per mitjà de manipulacions infogràfiques de documents fotogràfics originals de l'arxiu del museu, com ara retrats de filipins portats a Madrid amb motiu de l'Exposició de Filipines del Retiro de 1887, la col·lecció de fotografies de tipus africans procedents del Museu d'Història Natural de París, o els negatius de rostres en escaiola de diferents ètnies conservats al museu, l'artista generava nous documents que tractaven de revelar les ficcions i fantasies de l'imaginari occidental, en relació amb les realitats d'un món exòtic i tribal que desconeixien. L'exposició tenia l'objectiu de qüestionar amb això la mirada

Imatge 20: Àmbit expositiu de la mostra. Font: Museo Nacional de Antropología.

Imatge 19: Una de les intervencions infogràfiques sobre documents fotogràfics exposada a la mostra. Font: Museo Nacional de Antropología.

europea antropocèntrica que transmetien les imatges de l'època, deutes de l'imaginari colonial

espanyol del segle XIX i principis del XX²⁶. Aquesta mostra tenia un total de cinc àmbits, repartits entre la primera planta i la planta baixa, on es distribueix el recorregut permanent, amb una museografia que combinava mitjans, com ara fotografies, impressions 3D, vídeos, esbossos i dibuixos

²⁶ Museo Nacional de Antropología. *Tropologías I - IV*. Recuperat de: <http://www.culturaydeporte.gob.es/mnantropologia/actividades/exposiciones-temporales/historico/tropologias.html>

creats pel propi Pachón, exemple que mostra que una exposició temporal no té perquè quedar-se estancada al el seu propi espai, sinó que pot aportar una visió crítica i reflexiva a les mostres ja existents, aportant un nou punt de vista al seu discurs museològic sense necessitat de grans canvis que els comissaris necessiten fer, fet que de per si ja obre un gran ventall de possibilitats futures.

Pla estratègic

Un cop analitzats els problemes als quals ha de fer front la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món i la seva col·lecció permanent, tenint presents les fortaleces i oportunitats que pot aprofitar, és necessari marcar els objectius del projecte expositiu que proposo, *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus* ha d'aconseguir. Per això, he creat un pla estratègic per a la mostra de vitrina, basat en la informació obtinguda a partir de l'anàlisi DAFO, dividit en quatre eixos, l'objectiu general, i els objectius específics a nivell sociocultural, a nivell de contingut, i a nivell de públic.

-Objectius-

Objectiu General

L'objectiu principal és proposar una nova mostra de vitrina que il·lustri diversos dilemes i polèmiques generals que han enfrontat els museus d'antropologia, presentant també la seva tensa relació amb la museologia, fent un repàs històric del passat i una reflexió futura sobre el present, i que aquesta segueixi una perspectiva crítica, per tal que l'entitat continuï amb la iniciativa expositiva "Memòria Incòmoda" al seu programa expositiu, mostres de petit format gratuïtes que es presenten

al públic de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món i revisen el passat, interroguen la realitat, i aclareixen els canvis i conflictes de la societat²⁷.

-Objectius Específics-

A nivell sociocultural

- Sensibilitzar als visitants sobre la problemàtica museística de les entitats etnològiques o antropològiques, el passat històric que compartim amb altres països colonitzats, i el que això va comportar per les seves societats, i la importància de conèixer aquest fet que ha marcat desigualtats entre societats.
- Dotar d'una visió antropològica la mostra per contextualitzar la col·lecció permanent del museu, i intentar millorar la relació de la institució amb l'acadèmia i el col·lectiu antropològic.
- Reivindicar el museu com un espai de debat, de diàleg i controvèrsia entre comunitats i entitat.

A nivell de contingut

- Concebre el discurs museològic de la mostra de vitrina d'una essència cronològic-temàtica dividida en àmbits que facin referència a l'evolució de l'antropologia i la museologia respecte al tractament de les cultures i societats representades als museus, així com els discursos legitimadors de poder de l'època que aquests amagaven.

²⁷ Museu Etnològic i de Cultures del Món. *Mostres de vitrina*. Recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/ca/exposicions/actuals/mostres-vitrina>

- Dotar a la mostra d'una museografia crítica, que creï un espai d'apel·lació al públic, i que sigui constructiva i educativa amb els missatges i discursos plantejats.
- Transmetre que la cultura no és un concepte estàtic i material, que aquesta canvia i evoluciona amb el temps, trencant amb la construcció atemporal exposada als museus mitjançant objectes etnogràfics presentats al públic, que tornen a rebre el seu significat sociocultural.
- Il·lustrar la difícil relació entre l'antropologia i la museologia, plantejant la pregunta central de si calen museus etnològics per presentar cultures i societats que ens són alienes en un món tan globalitzat com l'actual.

A nivell de públic

- Crear una proposta d'oci cultural divulgativa, orientada a tots els públics potencials.
- Despertar l'interès per l'antropologia i la museologia en el públic no especialitzat.
- Dissenyar una mostra reflexiva, crítica, que trenqui amb la visió estètica i contemplativa de l'exposició permanent del museu.
- Adaptar la informació donada a la mostra de vitrina de diferents nivells de coneixement, proporcionant informació clara i comprensible per a tothom.
- Captar nous segments de públic que no visiten l'entitat, com ara els locals o els acadèmics.

Proposta museològica i museogràfica

-Descripció del projecte-

En aquest apartat es desenvoluparà el projecte expositiu, una mostra de vitrina a l'espai gratuït del vestíbul de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món -MCM-, que portarà per títol *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus*. Adherint-se a la museologia crítica, aquesta exposició pretén il·lustrar diversos dilemes i polèmiques que han enfrontat els museus d'antropologia i la seva tensa relació amb la museologia, fent un repàs històric del passat i una reflexió futura sobre el present d'aquestes entitats culturals, replantejant el museu com un espai colonitzador, caníbal i espoliador.

Opcions d'actuació

Plantejar una intervenció museològica i museogràfica en un espai determinat requereix establir una línia d'actuació i establir quins són els seus avantatges i desavantatges, factors que poden influir dràsticament en la possible realització del projecte. Tenint presents tots aquests condicionants, aquesta és la línia d'actuació.

Primer de tot, no s'han de dur a terme actuacions relacionades amb la senyalització de l'espai, elements que milloren la visita i l'estada del visitant, que ja es troben instal·lats a l'espai del vestíbul i les sales adjacents, cedides per l'entitat. Aquestes també compten amb un equipament tècnic i d'il·luminació instal·lat, perquè és un emplaçament adequat expressament per acollir mostres com la que es proposa; tot i així però, s'hauran de realitzar modificacions per adaptar la il·luminació a les particularitats de l'exposició. A part d'adaptar la il·luminació, es requereix dur a terme una intervenció museològica i

museogràfica condicionada per l'espai expositiu del qual es disposa, el que permetrà dur a terme una actuació coherent amb l'exposició, i una planificació espacial de la museografia concebuda per a ella.

Així, aquestes són les línies d'actuació que millor s'adapten a les circumstàncies, la creació d'una nova proposta museològica i museogràfica que es desenvolupa en les següents pàgines.

Adequació espacial:

Queda clar llavors que no es realitzarà cap mena d'intervenció arquitectònica, però encara així, serà necessari adequar l'espai per a fer-lo més indicat per a la mostra de vitrina:

- Pareds: L'edifici on se situa l'espai expositiu on es desenvoluparà la mostra de vitrina va ser declarat Bé Cultural d'Interès Local, pel que fer-hi modificacions arquitectòniques, lleus o més intrusives, com ara perforacions, queda completament descartat. Així mateix, es poden aprofitar els que ja hi són per col·locar plafons o altres elements expositius.
- Elements del vestíbul: La Seu Montcada disposa d'unes guixetes col·locades al vestíbul perquè els visitants dipositin les seves pertinences, pel que al recorregut de l'exposició inevitablement s'hi trobarà el moble. També s'ha de tenir present que el vestíbul dona accés als serveis de la Planta 0 i a altres sales per al personal, pel que no es col·locarà cap element museogràfic proper a l'espai, respectant els accessos perquè hi hagi una entrada i sortida fluida i segura.

Recorregut expositiu:

El recorregut actual que el visitant realitzarà al recórrer la mostra està condicionat per l'arquitectura de la Planta 0 i la gratuïtat de l'entrada, per la qual cosa aquest circuit queda aïllat de l'espai expositiu on comença l'exposició permanent. Així,

el visitant entra per dos punts ben senyalitzats que porten cap a l'inici del recorregut expositiu, molt autoconcloent, encara que es numerarà per evitar confusions. Una vegada s'han recorregut els àmbits, es pot sortir per la porta, situada al final de la sala en forma de C. Tenir dos punts diferents d'entrada i sortida ben controlats i senyalitzats en un espai relativament petit permet elaborar un discurs museogràfic molt clar i breu, però també segur, tant per a l'exposició com per al públic.

Es disposa de càmeres de videovigilància i el personal de seguretat del museu es troba just a la sortida del recorregut, que dona al pati interior, per la qual cosa també es pot evitar que algú accedeixi pel final del recorregut de la mostra en comptes de per l'entrada d'aquesta.

-Guió Museològic-

La proposta es desenvolupa basant-se en un espai ja existent, reorganitzat a partir de la idea expositiva, que formarà un recorregut que guiarà el públic per l'espai, utilitzant elements expositius que componen i comprenen el fil argumentari de la mostra. Aquest fil no tracta de detallar la història de l'antropologia i la museologia des dels seus inicis fins a l'actualitat; no és una exposició cronològica, sinó que construeix un relat crític per contextualitzar els museus etnològics a partir dels debats o problemàtiques que s'introdueixen a l'exposició, i que les disciplines han afrontat al llarg dels anys, exposant objectes etnogràfics o altres elements expositius complementaris a aquests moments, que fan reflexionar el públic, i l'eduquen sobre el tema, sobre la construcció i consolidació museològica.

Així, es presenten els àmbits que corresponen a una problemàtica o debat concret que la mostra presenta. Cadascun d'aquests conforma un nucli temàtic específic, la problemàtica que es vol tractar, que es desenvoluparà amb l'objectiu

d'oferir al visitant una informació concisa, educativa, reflexiva i crítica, fet que li permetrà entendre el passat, present i futur dels museus etnogràfics amb més profunditat, ja que s'aborden temes que no són tractats amb assiduitat en aquests espais, poc propensos a l'autocrítica, encara que dins de les seves parets conservin una herència cultural que amaga històries de poder, colonització i racisme institucional, fet però que està canviant en els últims anys.

A continuació, es fa una breu esquematització d'aquests àmbits i el seu títol corresponent, que conformen la mostra de vitrina, configurant la línia discursiva de l'exposició:

Introducció	Àmbit 1	Àmbit 2	Àmbit 3	Àmbit 4	Àmbit 5	Epíleg - Àmbit 6
Etnologies presentades, cultures reimaginades	Museus etnològics o vitrines de curiositat?	Etnologia salvatge: la consumició de primitius i colonitzats	L'exotisme dels "altres" i la mirada occidental.	Art o cultura?	L'espoli i la reparació de la memòria	Són necessaris els museus etnològics d'altres cultures?

Així, tot seguit es fa una explicació sintètica de cadascun d'aquests àmbits, que introdueixen un dels debats tractats a la mostra de vitrina:

Introducció: *Etnologies presentades, cultures reimaginades.*

Aquest serà un apartat introductori, una contextualització de la mostra de vitrina per informar als visitants que s'hi endinsin. L'element museogràfic els mostrarà la visió global que es plasma durant el recorregut expositiu, una invitació a descobrir el

passat, present i futur dels museus etnològics en un exercici d'autocrítica, qüestionant el paper que aquests tenen en l'actualitat, mostrant també una part amagada d'aquestes institucions, la seva avarícia colonialista, i els discursos racistes que amagaven i amaguen les seves exposicions.

Àmbit 1: *Museus etnològics o vitrines de curiositat?*

En aquest àmbit es mostrarà la curiositat dels col·leccionistes pels objectes, andròmines i eines que els colonitzadors van adquirir al contactar amb la població autòctona dels països conquerits. La col·lecció d'aquests elements no es devia a l'interès per comprendre aquestes cultures i societats; la pràctica col·leccionista i la seva exposició en gabinets o vitrines tenien motius polítics i econòmics, mostraven la relació de poder desigual entre societats. La seva tinença era una exhibició de poder, discurs que els museus públics d'antropologia transmetran mitjançant les seves exposicions i coneixement, mostrant a la societat occidental el que hi havia més enllà de les fronteres, alimentant la fascinació per aquestes rareses exòtiques.

Àmbit 2: *Etnologia salvatge: la consumició de primitius i colonitzats.*

El següent àmbit transmetrà que, malgrat el museu etnològic o el dedicat a altres cultures és percebut com un lloc d'aprenentatge i d'exhibició d'objectes culturals, aquestes col·leccions van ser adquirides en un context històric en què la carrera colonial era vigent, pel que a més del comerç colonial, les exploracions o el treball de camp eren la norma museística per fer-se amb aquests objectes, mètodes de recol·lecció qüestionables, salvatges. Parlem d'espoli, de canibalisme i rapinyaria, fet que privava les comunitats de les quals procedien aquests objectes dels seus elements identitaris amb els que se'ls representava a les institucions, emprant un discurs que emfatitzava com de diferents i inferiors eren els "altres" en comparació als occidentals.

Àmbit 3: *L'exotisme dels "altres" i la mirada occidental.*

La cultura material es va convertir en objecte dels museus, però aquest àmbit reflexionarà sobre com també ho van fer les persones que formaven part de la societats a la qual es representava, exposades en zoos humans. Se'ls presentava com a inferiors, primitius i exòtics, la seva cultura reimaginada a través de la mirada europea, discriminació racista anomenada eurocentrisme, de la qual els museus van ser partícips. Els objectes etnogràfics també van ser contextualitzats sobre la base dels valors europeus i dels propis museus, aïllant-los dels seus valors previs, el seu significat, tallant la seva relació amb el món del qual venien i racionalitzant-los científicament.

Àmbit 4: *Art o cultura?*

Qui decideix quins objectes s'exposen als museus antropològics? Quins criteris se segueix a l'escollir aquesta selecció? Aquest àmbit tractarà d'indagar sobre la posada en valor d'uns determinats objectes etnogràfics per sobre d'uns altres, i com aquest fet està relacionat amb l'apreciació i la contemplació de l'art. I és que una de les problemàtiques a les quals s'enfronten aquestes institucions és sobre com exposen la diversitat cultural d'altres societats a través de la seva cultura material, i com aquesta s'ha passat a etiquetar anomenant-la "art primitiu", "arts primeres", o fins i tot "art de les cultures colonitzades", resultat de l'antropologia eurocentrista en els museus, que buidar de continguts socials i culturals als objectes, exhibits només per la seva bellesa i exotisme, perquè siguin més fàcilment consumits.

Àmbit 5: *L'espoli i la reparació de la memòria*

Aquest àmbit pondera el fet que bona part de les col·leccions dels museus d'antropologia són resultat de l'espoli colonial i post colonial, i tot el que aquest context històric va suposar per a les societats oprimides, relat que s'ignora i s'obvia entre

les quatre parets de les institucions culturals. El discurs mai s'enfoca en el relat de l'origen de les col·leccions perquè s'hauria de produir una descolonització institucional, s'haurien de respondre les demandes de retorn dels objectes culturals, religiosos o fins i tot restes humanes als seus països d'origen. Es planteja la idea de si s'ha de reparar la memòria de les societats i què s'ha de fer amb els objectes etnogràfics exposats.

Àmbit 6: *Són necessaris els museus etnològics d'altres cultures?*

Quin és el futur que espera als museus d'antropologia i els dedicats a altres cultures? Pot continuar existint un museu que no reconeix el seu passat conflictiu en una societat globalitzada i multicultural com la nostra? És necessari un museu d'altres cultures en un món globalitzat? Aquests epíleg farà considerar aquests aspectes al públic, temes contemporanis i polèmics que generen controvèrsies. Els museus han d'explicar el seu passat, encara que generin debats socials i es qüestionï la seva continuïtat, ja que el seu present es troba en mans d'aquesta ciutadania diversa, i descolonitzar els museus ha de ser prioritari perquè s'hi puguin veure reflectits i dignificats.

-Guió Museogràfic-

Els elements museogràfics que formaran la mostra de vitrina, agrupats en àmbits, tenen l'objectiu de transmetre una descripció visual clara, simbolisme complementat amb descripcions escrites, informació que s'adquirirà al recórrer la mostra, que tracta d'oferir al visitant arguments fàcils d'entendre. La disposició d'elements durant el recorregut els hi permetrà entendre la configuració dels museus etnològics, la seva història fundacional i els pretextos eurocentristes, racistes

i colonialistes amb els que es construïa el relat expositiu, i que a poc a poc es volen abandonar per convertir-se en un espai lliure de polèmiques racials i idearis que pertanyen a altres segles, com s'intenta mostrar a través de l'espai expositiu.

Per a oferir una idea aproximada de la proposta museogràfica i museològica, s'han desenvolupat els tres àmbits més representatius de tota l'exposició, la introducció, el primer àmbit i l'epíleg, en una anàlisi que ofereix el text definitiu i els elements museogràfics que el compondran, discursos que cada àmbit expositiu seguirà:

Introducció: <i>Etnologies presentades, cultures reimaginades</i>	
Objectes etnogràfics	-
Text	<p>Els museus etnològics són institucions educatives que mostren la diversitat cultural de societats d'arreu del món, les ensenyen al visitant, que aprèn sobre aquestes gràcies als objectes exposats. Però, d'on provenen aquests objectes? Qui ha decidit que aquests representen a les societats? Els discursos que ens ensenyen són correctes?</p> <p>Aquesta exposició pretén il·lustrar diversos dilemes i polèmiques que han enfrontat els museus respecte al tractament dels objectes i els discursos racistes que amagaven les col·leccions, i explicar la tensa relació de l'antropologia amb la museologia, fent un repàs històric del passat i una reflexió futura sobre el present d'aquestes entitats culturals.</p> <p>A través del recorregut, s'anima al públic a analitzar el museu com un espai depredador, a reflexionar sobre els objectes etnogràfics que es presenten, i a qüestionar el seu paper en la societat actual. Pot sobreviure un espai colonitzador en una societat global com l'actual?</p> <p>Finalment, els objectes ens conviden a veure'ls com el que són, materials de gran significat cultural, que han estat arrabassats als seus pobles.</p>

<p>Imatges</p>		<p>Font: Moody, E. C. (1892). Tribu de Tobas, prop del riu Pilcomayo [Fotografia publicada a Revista Geográfica Americana, núm. 27 (1935)]. Recuperada de Wikimedia Commons.</p>
<p>Elements museogràfics</p>	<p>Peanya: Col·locada a l'inici del recorregut, contindrà els punts de llibre de la mostra.</p> <p>Wallpaper: Adherit sobre la paret del vestíbul, tindrà imprès la fotografia a gran escala, el text, i un codi QR que redirigirà el públic a la web de l'entitat perquè gaudeixi dels continguts en altres idiomes.</p>	

Àmbit 1: *Museus etnològics o vitrines de curiositat?*

Objectes etnogràfics

Figura Eyema-byeri. MEB CF 169. Col·lecció Folch.

Figura Eyema-byeri. MEB CF 174. Col·lecció Folch.

Aripa. MEB CF 5272. Col·lecció Folch.

Caixa mamaan per al consum de bètel. MEB CF 6081. Col·lecció Folch.

Daga ritual phur pah. MEB CF 3092. Col·lecció Folch.

Collaret dels naga. MEB CF 5830. Col·lecció Folch.

Collaret amb caps de trofeu. MEB CF 4934. Col·lecció Folch.

Krishna ballant. MEB CF 4668. Col·lecció Folch.

Cap de Buda. MEB CF 4097. Col·lecció Folch.

Karaban, buirac amb dards. MEB CF 5995. Col·lecció Folch.

Figura de llautó. MEB CF 3496. Col·lecció Folch.

Màscara casc soweï. MEB CF 242. Col·lecció Folch.

Atrezzo	<p>Cámara fotografia Agfa Billy Record anys 40 Marc de fotografia Col·lecció de minerals Collar de perles fals Vanos antics d'època Bola del món antiga Plomes d'aus exòtiques Llibres antics</p>
Text	<p>Els orígens dels museus etnològics venen de les vitrines de curiositats, creades per col·leccionistes que arreplegaven objectes, andròmines i eines que van adquirir o comprar en un context colonial o postcolonial, en contactar amb la població autòctona dels països conquerits.</p> <p>La col·lecció d'aquests elements no es devia a l'interès acadèmic o científic per comprendre aquestes cultures i societats; la pràctica col·leccionista i la seva exhibició al públic en gabinets o vitrines tenien clars motius polítics i econòmics, mostraven la relació de poder desigual entre societats, polaritzant-les en dos mons a part i ben diferents. La seva tinença era una exhibició de poder per part dels més rics i benestants, discursos que els museus etnològics transmetran a les exposicions, mostrant a la societat occidental el que hi havia més enllà dels oceans o amagats en la vegetació salvatge, alimentant la fascinació per aquestes rareses exòtiques, estranyes pels ulls dels espectadors.</p>

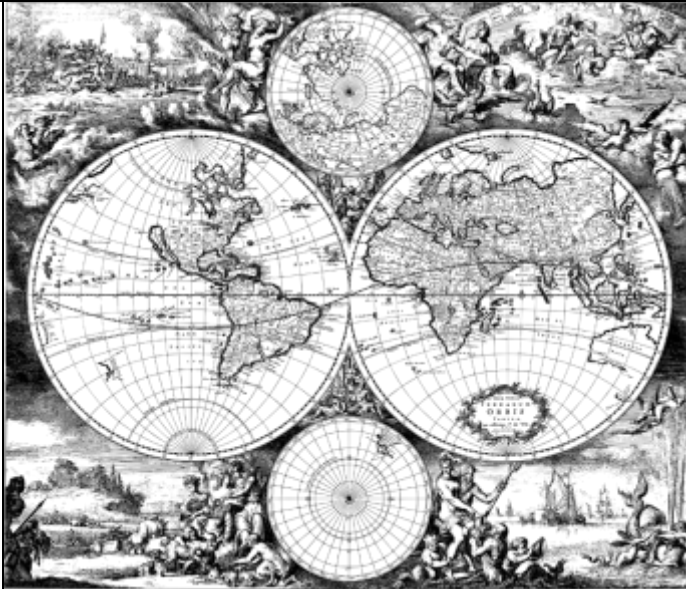
<p>Imatges</p>		<p>Zeferina Amil i personal del Museu descarregant les caixes amb les adquisicions provinents de l'expedició al Perú de 1963. [Fotografia arxiu del Museu núm.11766]. Panyella, A. (1963). Font: Bru (2014). <i>Guia de Visita del Museu de Cultures del Món</i>.</p>
		<p>El P. Ermengol Coll a l'exposició sobre Guinea a la casa dels PP. Del Sagrat Cor de Maria de Vic [Fotografia de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona]. F. Ballell (1912). Antebi, Font: A. <i>et al.</i>, (2017). <i>IKUNDE. Barcelona, metròpoli colonial</i>.</p>
<p>Elements museogràfics</p>	<p>Vitrina: Vitrina fixa, de grans dimensions. Vinils: Adherits sobre el vidre de la vitrina, tindran imprès el text i la fotografia d'Amil.</p>	

	<p>Cartel·les: Les cartel·les dels obj. etnogràfics es realitzaran en forex imprès, de mides variables, i col·locades dins la vitrina sobre les prestatgeries, al costat dels seus objectes corresponents.</p> <p>Prestatgeries metacrilat: De mides variables per acomodar-se a les mesures dels objectes i attrezzo, es distribuïran dins la vitrina asimètricament.</p> <p>Il·luminació: La vitrina és equipada amb una tira LED (propietat del museu).</p>
--	---

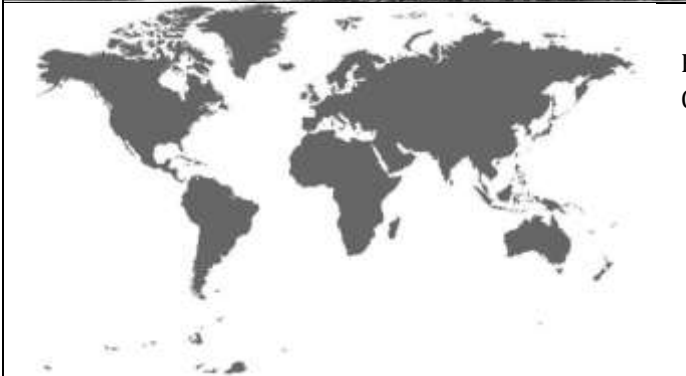
Epíleg: Són necessaris els museus etnològics d'altres cultures?

Objectes etnogràfics	-
Text	<p>En els darrers anys, el futur dels museus etnològics i els dedicats a altres cultures s'ha vist qüestionat a causa de les problemàtiques que s'encobreixen als discursos, com les que s'han tractat al recorregut. La societat cada cop més s'amoïna per problemes socials i discriminacions racials, per com es reflecteixen les minories ètniques en institucions històriques. Com a resultat, aquesta cada cop més es pregunta si pot continuar existint un museu per a tothom que no examina el seu passat conflictiu, que no afronta la realitat actual en reconèixer els seus errors.</p> <p>Per tant, és factible preguntar-se si és necessari un museu d'altres cultures en un món globalitzat, en una societat diversa ja no tan llunyana?</p> <p>Els museus han d'explicar el seu passat caníbal, encara que generin debats socials, controvèrsies polítiques, i es qüestionï la seva continuïtat, ja que el seu present es troba en mans d'aquesta ciutadania diversa, i descolonitzar-los ha de ser prioritari perquè totes i tots ens hi puguem veure reflectits i dignificats.</p>

Imatges

Font: Cartografia del mapa del Món. Banc de fotografies lliures de drets o amb Creative Commons

Font: Vector mapamundi. Banc de fotografies lliures de drets o amb Creative Commons.

	Observacions: Es fotografiaran diversos objectes etnogràfics de la col·lecció permanent del MCM, que al ser col·locats al mapa, identificaràn el país d'on provenen. Aquest fet aconseguirà crear un punt de vista globalitzador, i es contrastarà el context social i cultural actual que coneixem amb l'objecte i la seva data de creació.
Elements museogràfics	Plafó expositiu: Impressió dels títols, text i imatges a gran escala corresponents a l'àmbit en un plafó de dibond.

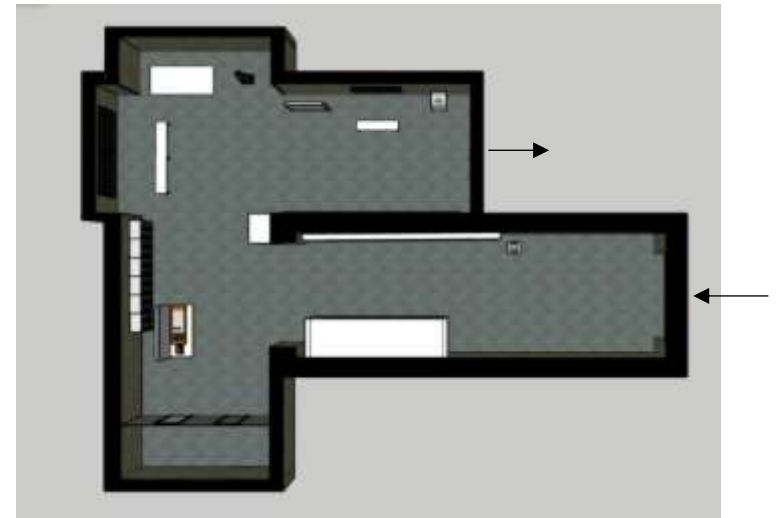
-Disseny Expositiu-

Aquesta mostra de vitrina s'ha conceptualitzat adscriuint-se a la museologia crítica, per la qual cosa, aquesta tracta de fer dels objectes exposats, ja sigui cultura material o attrezzo, elements de reflexió crítica sobre la dominació colonial, l'espòli, la percepció dels "altres", el racisme dels discursos de l'època i la complicitat dels museus i l'antropologia al validar aquests relats. Aquest fet té dos clars objectius: desconstruir el relat acrític dels museus d'antropologia actuals, i ressaltar els elements museogràfics perquè el públic vegi els objectes etnogràfics pel que són, elements culturals, religiosos i socials.

En aquest apartat es desglossarà la configuració de l'espai expositiu i es detallaran els elements museogràfics de cada àmbit temàtic en unes taules, per facilitar la informació i fer-la més esclaridora. Tot seguit, es mostraran diversos renders per fer una aproximació d'aquesta proposta, per acabar amb l'explicació dels elements generals de la mostra i la seva distribució espacial en les sales.

Configuració d'espais:

Els espais on es desenvoluparà la mostra, de 220 m² aprox., queden configurats per la zona determinada per l'entitat, perquè el públic accedeixi a les mostres de vitrina gratuïtes a través del vestíbul de la Planta 0. Aquest públic accedeix a l'espai expositiu en caminar en línia recta a través de la recepció del museu, o també pot fer-ho entrant per la porta del pati interior de l'edifici, que connecta amb el breu espai que condueix al vestíbul a mà dreta i es dona pas a més sales expositives. Per tant, la mostra es distribuirà al llarg del vestíbul i per les tres petites sales contigües, amb un discurs museològic crític que s'exposarà a través dels àmbits, com es pot veure al plànol de la sala.

Altres espais cedits per l'entitat que també són rellevants per a la mostra de vitrina són l'aparador d'una finestra que dona al Carrer Montcada, i un petit espai del pati interior de la Seu, que serviran per fer publicitat de l'exposició i atraure els vianants.

Taules de continguts i recursos per àmbits

A continuació, es detallaran els elements museogràfics de cada àmbit o espai dedicat a la mostra que formarà part del seu recorregut. Per facilitar aquesta informació i fer-la més esclaridora, s'han elaborat unes taules que ordenen tots els elements que s'exposaran:

Aparador de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món		
Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • Finestral i aparador MCM de 345 x 348 cm. <p><u>Attrezzo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 Mascare africanes decoratives de fusta • Brúixola antiga • Quaderns de camp de cuir • Rosari de fusta • Tela arpillera 	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografia a gran escala de la imatge publicitària de la mostra de vitrina. • Text 	<ul style="list-style-type: none"> • La fotografia serà impresa en color a la paret del vestíbul en vinil, on també hi seran integrats els nivells de text específics corresponents. • L'attrezzo es distribuirà pel breu espai de l'aparador, a sobre d'una peça de tela d'arpillera tallada a mida per a l'espai.

Pati interior de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món		
Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • Roll up de 100 x 200 cm <p><u>Attrezzo:</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografia a gran escala de Theodore Delachaux (1933) a Hombres Delt. 99.4 dels camions llestos 	<ul style="list-style-type: none"> • La fotografia i el text seran impresos a la tela del roll up, col·locat al costat de la porta que dona al pati interior del museu.

<ul style="list-style-type: none"> • 2 caixes fusta de transport de 49'5 x 35 x 34 cm. • 1 bagul de fusta antic • 1 maleta de viatge de mà antiga • Palla • Tela arpillera 	<p>pel retorn a Kilbango, Angola.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Text 	<ul style="list-style-type: none"> • L'attrezzo serà distribuït al voltant d'aquesta estructura. • Tots els elements seran col·locats a sobre d'una peça de tela d'arpillera tallada a mida per a l'espai
---	--	---

Introducció <i>Etnologies presentades, cultures reimaginades</i>			
Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
-	<ul style="list-style-type: none"> • Paret de 7'40 x 3'63 m 	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografia a gran escala de la tribu de Tobas, d'E.C. Moody (1892). • Text • Codi QR • Peanya expositiva de 20 x 20 x 60 cm. 	<ul style="list-style-type: none"> • La fotografia serà impresa en blanc i negre a la paret del vestíbul en wallpaper, on també hi seran integrats els nivells de text específics corresponents. • S'afegirà un codi QR imprès al wallpaper perquè el públic pugui llegir els continguts en castellà i anglès. • La peanya expositiva se situarà al costat de la paret, on es dipositaran els punts de llibre.

Àmbit 1 *Museus etnològics o vitrines de curiositat?*

Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • 1 Figura Eyema-byeri segle XX. MEB CF 169. Col·lecció Folch. • 2 Figura Eyema-byeri finals del segle XIX-inicis del segle XX. MEB CF 174. Col·lecció Folch. • 3 Aripa. Segles XVI-XIX. MEB CF 5272. Col·lecció Folch. • 4 Caixa mamaan per al consum de bètel. MEB CF 6081. Col·lecció Folch. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vitrina fixa de 4'51 x 2'33 x 0'67 m <p><u>Attrezzo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanos d'època • Plomes d'aus • Collars de perles • Bola del món antiga • Llibres antics • Càmera fotografia Agfa Billy Record anys 40 • Marc de fotos • Minerals 	<ul style="list-style-type: none"> • Text • Fotografia de l'Arxiu del Museu Etnològic i de Cultures del Món, núm.11766. • Fotografia del Pare Ermengol Coll a l'exposició sobre Guinea instal·lada a la casa dels PP. Del Sagrat Cor de Maria de Vic, 1912. F. Ballell. AFB. • 20 suports metacrilat • 20 cartel·les de forex • Il·luminació tires LED 	<ul style="list-style-type: none"> • Els nivells de text seran integrats als vidres frontals de la vitrina, impresos en 4 tires de vinil que van de dalt a baix dels vidres. • La fotografia, en blanc i negre, serà impresa en vinil al lateral dret de la vitrina. • Les prestatgeries de metacrilat estaran col·locades al llarg de la vitrina i en diferents nivells asimètrics, subjectant els objectes etnogràfics, el marc de fotos i l'attrezzo. • La fotografia del Pare Ermengol, en blanc i negre, serà col·locada al marc de fotos, situat a sobre d'una prestatgeria. Les tires LED seran col·locades al llarg de la vitrina de la part inferior.

<ul style="list-style-type: none"> • 5 Daga ritual phur pah. Segle XIX. MEB CF 3092. Col·lecció Folch. • 6 Collaret dels naga segle XX. MEB CF 5830. Col·lecció Folch. • 7 Collaret amb caps de trofeu. MEB CF 4934. Col·lecció Folch. • 8 Krishna ballant. MEB CF 4668. Col·lecció Folch. • 9 Cap de Buda. Segle IX. MEB CF 4097. Col·lecció Folch. • 10 Karaban, buirac amb dards. Segle XX. MEB CF 5995. 			
---	--	--	--

<p>Col·lecció Folch.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11 Figura de llautó. Segle XVIII. MEB CF 3496. Col·lecció Folch. • 12 Màscara casc soweï. Primera meitat segle XX. MEB CF 242. Col·lecció Folch. 			
--	--	--	--

Àmbit 2 <i>Etnologia salvatge: la consumició de primitius i colonitzats</i>			
Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
-	<ul style="list-style-type: none"> • Tarima 1'50x 0'80x 0'10 cm • Panell dibond 1'70x 1'50 cm • Taula fusta 1'10x 0'60 x 0'70 cm 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 fotografies de l'Arxiu del Museu Etnològic i de Cultures del Món • Text 	<ul style="list-style-type: none"> • Els objectes d'attrezzo estaran distribuïts en una taula-suport, col·locada damunt d'una tarima que delimitarà l'espai. • Els diferents nivells de text, imatges i el número que indica el recorregut estaran

	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografies <p><u>Attrezzo:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bagul de fusta antic • Casc colonial • Sonalls caxixi • Segells tampons de fusta anys 50 • Cartografia Àfrica any 1799 • Compàs antic • Monedes antigues • Llum d'oli • Diaris de camp de cuir 		<p>impresos en un panell de dibond unit a la tarima.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Els objectes més pesants, com el bagul, estarà col·locat sobre la tarima. També s'hi col·locaran objectes a sobre.
--	--	--	---

Àmbit 3 <i>L'exotisme dels "altres" i la mirada occidental</i>			
Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • 1 Osun, deessa de l'aigua dolça i dels rius. MEB 71-1. • 2 Moai tangata. Segle XIX. MEB CF 	<ul style="list-style-type: none"> • Vitrina amb campana de vidre 71'1 x 187 x 71'5 cm. • Pantalla videowall • Imatges • Banc 	<ul style="list-style-type: none"> • Text • Audiovisual amb fotografies de l'Arxiu del Museu que mostren la compra d'objectes etnogràfics i enregistraments dels zoos humans a Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Els objectes es distribuïran a la base de la vitrina. • Els nivells de text, i les fotografies de pintures colonials s'imprimiran en un vinil col·locat a l'interior del fons de la vitrina, així com un altre col·locat al vidre exterior,

4416. Col·lecció Folch.		<ul style="list-style-type: none"> • Imatges del racisme de les pintures colonials. 	<p>que també contindrà el número identificador del recorregut.</p> <ul style="list-style-type: none"> • La pantalla videowall formarà part d'aquest àmbit, i es col·locarà un banc perquè el públic hi pugui seure mentre es visualitza l'audiovisual.
-------------------------------	--	--	---

<i>Àmbit 4 Art o cultura?</i>			
Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • 1 Pintura sobre escorça. Mitjans s.XX MEB CF1342. Col·lecció Folch 	<ul style="list-style-type: none"> • Taula-vitrina de 2x70x90 cm • Imatges • 2 llibres d'art • Cavallet de pintura • Llenç 	<ul style="list-style-type: none"> • Text • Pintures ètniques 	<ul style="list-style-type: none"> • L'objecte etnogràfic serà col·locat dins la vitrina amb la seva cartel·la corresponent, així com els llibres físics. • Els nivells de text, el número i les fotografies seran impresos a la superfície sense vitrina de la taula. • El llenç i el cavallet de pintura aniran situats al costat dret de la taula-vitrina.

Àmbit 5 *L'espoli i la reparació de la memòria*

Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
<ul style="list-style-type: none"> • 1 Cap d'enemic. Segle XX. MEB CF 1288a/b. Col·lecció Folch 	<ul style="list-style-type: none"> • Vitrina amb campana de vidre 71'5 x 187 x 56 cm. • Panell expositiu de 180x48x155 cm • Imatges • Pantalla monitor doble • Banc 	<ul style="list-style-type: none"> • Text • Imatges del "Negre de Banyoles" i la "Venus Hotentote" • Audiovisual del mapa de l'espoli colonial als museus europeus 	<ul style="list-style-type: none"> • L'objecte etnogràfic serà col·locat dins la vitrina amb la seva cartel·la corresponent. • Els vidres dels fons i laterals seran folrats amb vinil negre • Els nivells de text, el número i les fotografies seran col·locats al panell expositiu, situat al costat esquerre de la pantalla i el banc, alineant-se els elements amb la paret.

Epíleg/Àmbit 6 *Són necessaris els museus etnològics d'altres cultures?*

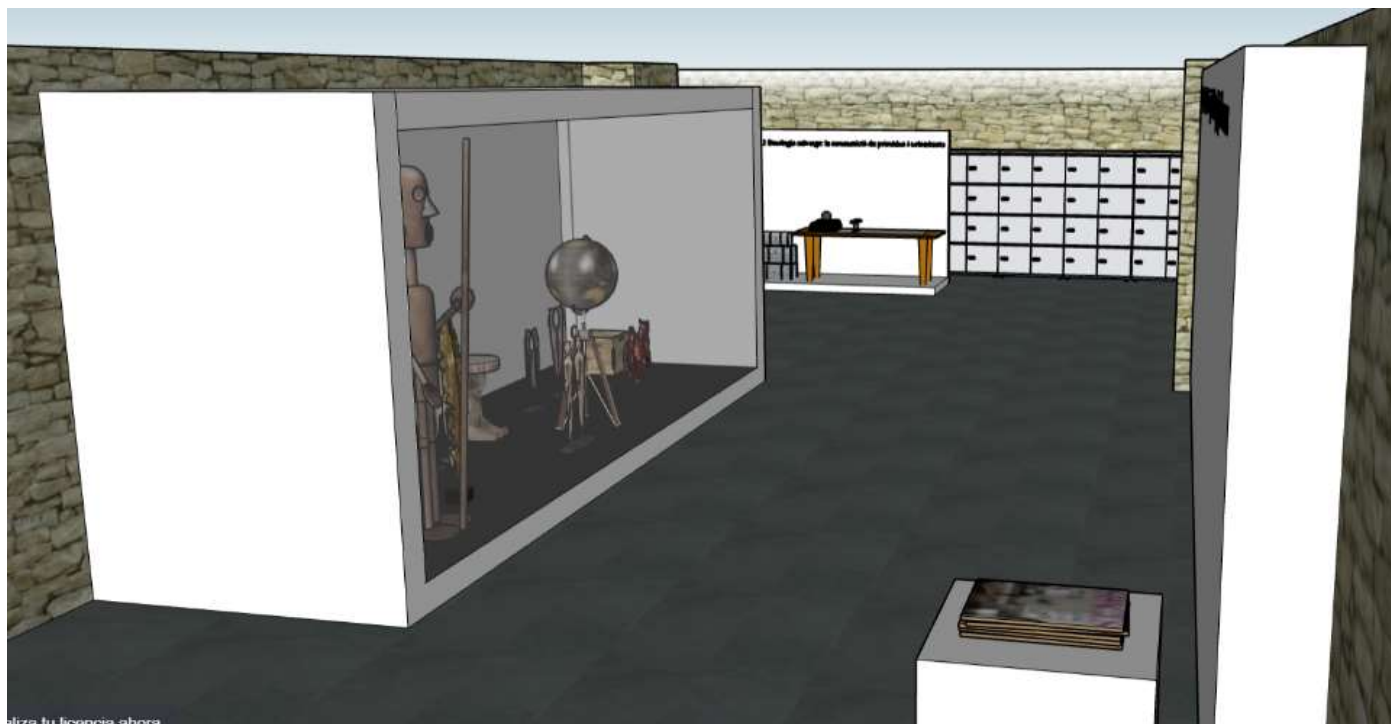
Objectes etnogràfics	Elements expositius	Recursos	Indicacions museogràfiques
-	<ul style="list-style-type: none"> • Plafó expositiu de 250x 50 cm • Marc de fusta per suportar el plafó a la paret de pedra. • Imatges • Gràfics 	<ul style="list-style-type: none"> • Text • Imatges de cartografia antiga i d'un mapa polític amb diversos objectes etnogràfics del Museu Etnològic i de Cultures del Món. 	<ul style="list-style-type: none"> • Els nivells de text, el número, gràfic i les fotografies, seran col·locats al plafó de dibond.

Renders

Per oferir una aproximació real de la composició de la mostra de vitrina *Etnologies presentades, cultures reimaginades*. *L'antropologia i els museus*, s'han desenvolupat tres renders de tres àmbits diferents en els que s'ofereix la distribució dels elements museogràfics²⁸.

²⁸ S'han de tenir en compte les limitacions del programa Sketchup a l'hora de dissenyar les imatges, pel que en la realitat, l'espai, el disseny expositiu i la museografia dels àmbits canviaria en alguns aspectes. Per això, es pot consultar l'ANNEX 3, que llista diversos elements museogràfics i mobiliari habitualment utilitzats en les mostres de vitrina organitzades per l'entitat, així com fotografies de l'espai expositiu dedicat a les mostres de vitrina.

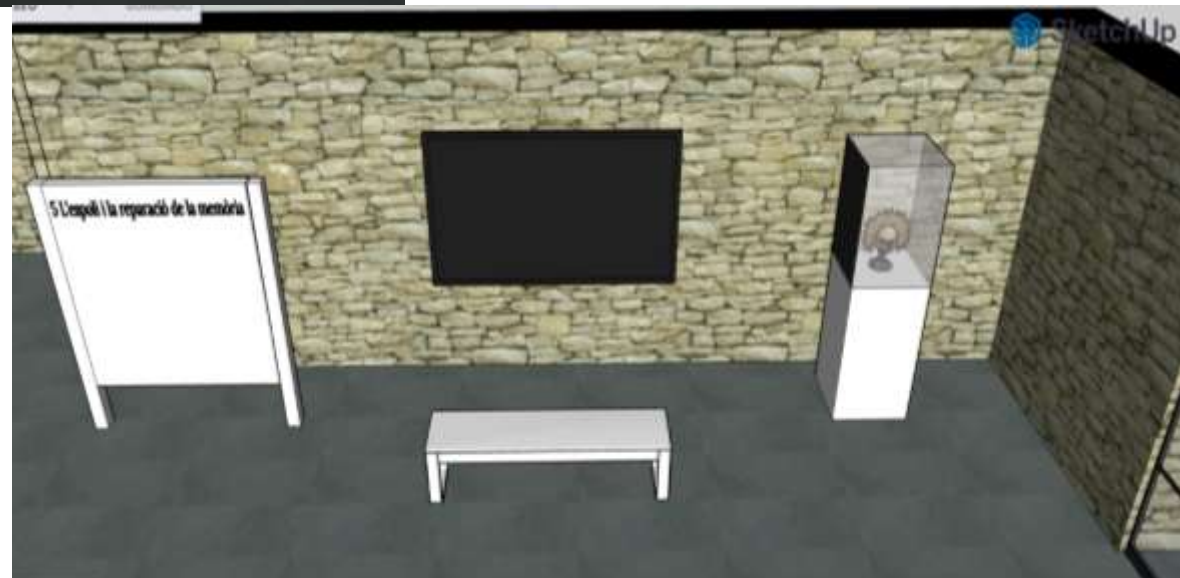
Àmbit 1 - *Museus etnològics o vitrines de curiositat?*

Àmbit 2 - *Etnologia salvatge: la consumició de primitius i colonitzats*

Àmbit 5 - *L'espoli i la reparació de la memòria*

Elements museogràfics en general

Elements que configuren el discurs museogràfic:

- Exposició dels objectes etnogràfics a la mostra:

A causa del seu valor cultural i per a assegurar la seva protecció, els 16 objectes etnogràfics seleccionats per a la mostra, cedits per l'entitat, estaran exhibits en vitrines, fet que facilitarà la seva observació, seguretat, i si es requereix, es mantindrà l'ambient apte per a aquesta conservació. A més, les vitrines seran elements que ajudin a establir i delimitar el recorregut dins de l'espai expositiu, i la seva altura i presència permetran destacar-los.

- Exposició d'altres elements:

Els altres elements expositius que conformen el recorregut de la mostra, com ara l'attrezzo més gran, estaran exposats sobre una tarima de 10 cm o sobre mobiliari divers que s'especificarà més endavant, la qual cosa diferenciarà l'espai expositiu, marcarà el recorregut de la mostra, presentarà els objectes, i delimitarà l'espai de circulació del públic.

- Text:

Els textos acompanyaran cada àmbit, ja que gràcies a ells es transmetrà al públic la informació bàsica que es vol representar mitjançant els elements expositius. Aquests textos estaran impresos sobre vinil, forex, dibonds, teles, wallpapers o en plafons, pel que es triarà una grandària de lletra i font adequades perquè puguin ser llegits amb facilitat. El text serà redactat

en català, l'escrit clar i de vocabulari accessible, però es comptarà amb un codi QR perquè el públic llegeixi els continguts de l'exposició en castellà i anglès, redirigint-los a la web del Museu Etnològic i de Cultures del Món.

El text dels plafons tindrà dos nivells: el primer nivell consistirà en el títol de l'àmbit i el número corresponent a l'ordre del recorregut, en una grandària clara perquè ressalti per al públic. El segon nivell contindrà una descripció de la problemàtica que es tracta, recollint les idees fonamentals que es volen presentar.

La introducció tindrà un text de dos nivells diferents de la resta, perquè portarà el títol/ rètol de la mostra, mentre les vitrines petites tindran el text i el número imprès en vinil a un dels laterals del vidre, utilitzant també tres nivells de text. Les cartel·les, col·locades a l'interior de les vitrines per identificar els objectes etnogràfics, seran redactades en nivell tres, mentre la vitrina gran, folrada en vinil amb unes 4 tires verticals que es col·locaran al costat dret de cada panell de vidre, portaran imprès el text.

- Imatges:

La fotografia és un gran mitjà per a la comunicació efectiva d'idees, pel que també s'introduiran a la mostra, sent un element complementari de l'exposició. Totes les imatges corresponents als àmbits seran impreses en blanc i negre, adaptades a les mesures de les superfícies rígides i materials on seran impreses. Aquestes es trobaran al pati interior, a l'aparador situat a la finestra, i a la resta d'àmbits, però tenen especial rellevància en la introducció de la mostra, que inclourà un wallpaper d'una fotografia a gran escala que ocuparà la paret del vestíbul, i al pati interior de l'entitat, on una tela tindrà impresa una fotografia també a gran escala que servirà de reclam publicitari, ja que és el primer element que el públic veu des del carrer Montcada quan les portes són obertes. Finalment destaco l'àmbit de l'epíleg, ja que també contindrà diverses imatges

rellevants per a la mostra, com són un mapamundi polític, gràfic que servirà per situar imatges de diversos objectes etnogràfics de la col·lecció permanent del museu, donant una idea globalitzadora del contingut cultural i material que conserva. S'utilitzaran majoritàriament fotografies cedides de l'Arxiu del Museu Etnològic i de les Cultures del Món i altres de domini públic, però també es comptarà amb material documental d'altres fonts que tenen drets d'imatge vigents.

- Audiovisuals:

Com les fotografies, els audiovisuals són elements interactius que mostren al públic gràficament els fets que es volen explicar, i contextualitzen els objectes exposats. La pantalla videowall ancorada a la paret de la qual es disposa en l'espai, s'integrarà com un complement d'un dels elements expositius, reproduint un vídeo en bucle. Aquest només reproduirà imatges en blanc i negre seleccionades de l'Arxiu del Museu Etnològic i de Cultures del Món, i d'enregistraments que es conserven dels zoos humans d'Europa, i serà mut i no requerirà de subtítols. També es realitzarà un altre audiovisual que mostrarà el mapa de l'espoli colonial als museus europeus que tenen reclamacions de devolució, reproduït a les pantalles dobles ancorades a la paret, que complementaran un dels àmbits del recorregut expositiu.

Elements de suport:

- Mobiliari cedit pel museu:

L'espai disposa de mobiliari que el museu proporciona per al muntatge d'aquestes mostres, que s'utilitzarà al realitzar-la i distribuir-la. Així, hi ha disponibles dos bancs de fusta blancs i diàfans, dues vitrines petites verticals amb campana de vidre, una taula-vitrina, més una vitrina fixa, de grans dimensions, que dona nom a aquestes exposicions de petit format. Finalment,

també es disposarà d'una pantalla videowall ancorada en una paret, per reproduir-hi un vídeo que farà més interactiva la proposta, i un doble monitor ancorat a un altra paret de l'espai que reproduirà un gràfic.

- Vinils:

El vinil és un element molt present a la mostra, trobant-se en diversos àmbits, però té una especial importància a l'aparador, i la vitrina gran, encara que també serà col·locat a les vitrines petites. Aquest permetrà que el públic gaudeixi de les imatges seleccionades i llegeixi el contingut escrit en aquests elements.

- Il·luminació:

L'espai expositiu és adaptat per acollir mostres de vitrina com la que presento, pel que ja es disposa d'una il·luminació bàsica repartida per la sala. La llum natural és també un factor important, ja que la porta de sortida de l'espai expositiu dona a un pati interior amb claredat, però en cap cas a llum solar incideix directament sobre un objecte. Es farà una il·luminació focalitzada a la vitrina gran situada al vestíbul, instal·lant tires LED per a ressaltar l'element, i es revisaran les llums repartides pel sostre de l'estança per valorar si s'han de realitzar canvis per ajustar la posició i característiques dels projectors utilitzats.

- Superfícies rígides i altre mobiliari:

Teles impreses: Aquesta se situarà al pati interior de la Seu Montcada, subjectada per un marc de ferro. Contindrà una fotografia i la frase publicitària *Són necessaris els museus d'etnologia?*

Tarima: Es construirà una tarima de fusta blanca que formarà part de l'àmbit 2; també s'utilitzarà una taula de fusta blanca, elements on es distribuirà l'attrezzo corresponent.

Plafó expositiu: S'utilitzaran dos plafons expositius a la mostra de vitrina. El primer serà col·locat a l'àmbit 2, un plafó autoportant gran de dibond unit a la tarima de fusta, mentre el segon, també un dibond, serà ancorat a la paret utilitzant un marc de fusta construït i instal·lat prèviament pel museu.

Panell expositiu: Aquest element expositiu també serà construït amb dibond, i formarà part de l'àmbit 5.

Cartel·les: De forex, es distribuiran 16 cartel·les per les vitrines que conformen la mostra, per identificar els objectes etnogràfics.

Prestatgeries: 20 superfícies de metacrilat de 23x 10x 8 cm que es distribuiran per la vitrina gran, aguantant i presentant els objectes etnogràfics i l'attrezzo corresponent de l'àmbit.

Distribució dels elements expositius en l'espai

La mostra de vitrina està dissenyada en català, però es facilitarà un Codi QR situat a la introducció perquè es puguin seguir els continguts en castellà i anglès, que serà connectat a la pàgina web del Museu Etnològic i de Cultures del Món. El visitant ha de seguir el recorregut establert en un ordre numèric específic, que s'indica a cada àmbit, pel que es recomana realitzar el circuit per comprendre allò que es pretén explicar en la totalitat de la mostra.

El visitant entra en un passadís, que dona inici a l'espai expositiu on se situa aquesta mostra, a la qual s'hi accedeix per la recepció del museu o per la porta d'entrada del pati interior de l'edifici. Si el visitant segueix el recorregut perimetral

recomanat, iniciarà la seva visita per la **introducció** a la mostra, sent la paret amb el vinil a mà dreta el primer que s'hi troba, així com la peanya. El vinil ocupa el total de l'alçada i l'amplada de la paret, què introdueix la temàtica de l'exposició, el resum d'aquesta, combinant text amb una imatge a gran escala, l'element principal d'aquest punt introductori.

Des d'aquí, el visitant dirigeix la seva atenció al següent àmbit, **A-1**, situat al passadís, una vitrina fixa, de grans dimensions. Aquesta secció introdueix els inicis de l'adquisició d'objectes etnogràfics als territoris colonitzats i la seva exhibició en gabinets de curiositats, objectes exòtics que més endavant passarien a formar part de les col·leccions dels museus etnològics i "d'altres cultures". El text, imprès en vinils, se situarà en un costat al llarg dels vidres de la vitrina, que exposarà objectes etnogràfics i altre attrezzo, per dotar el discurs del context històric de l'època.

Al dirigir-se fora del passadís i endinsar-se a la sala expositiva, es toparà amb el tercer àmbit, **A-2**, un plafó autoportant on es presenta la informació relativa a la carrera colonial i avarícia dels museus i etnòlegs per adquirir objectes etnogràfics, que foren exposats als museus emprant un discurs racista que els utilitzava per emfatitzar com de diferents i endarrerides eren les societats d'on provenien, idees que es transmetran al públic gràcies als objectes que formaran part de l'àmbit, distribuïts a una taula suport, i del text del panell.

Després de l'A2, el visitant es dirigeix cap a la dreta, seguint l'estructura arquitectònica de la sala, cap a la secció de l'**A-3**. En primer lloc, es trobarà amb una petita vitrina amb campana de vidre on es mostren els objectes etnogràfics triats, secció que també combina text amb imatges, situades als laterals dels vidres, on es presenta una explicació sobre com les persones que formaven part de les cultures i societats dels objectes exposats als museus van passar a ser exhibits en zoos humans, reimaginats i tipificats a través de la mirada europea. L'A-3 té un subapartat, que consisteix en una pantalla videowall situada

en la paret paral·lela a la vitrina, on s'hi reproduirà un audiovisual mut amb fragments de curts conservats dels zoos humans a Bèlgica i França, i fotografies de les Exposicions Universals i fotografies de l'Arxiu del Museu. El visitant en podrà gaudir mentre seu a un banc, situat al davant d'aquesta pantalla.

L'**A-4** se situa a continuació de la pantalla videowall, compostat per una taula-vitrina. En la seva superfície es combinarà text amb imatges, mentre dins de la vitrina, l'objecte etnogràfic comparteix espai amb llibres d'art, ja que el visitant aprendrà sobre la problemàtica museística de la comparació i exposició de materials culturals, com si fossin obres d'art contemplatives.

L'**A-5** és consecutiu de l'A-4, alineant-se a través de la següent paret, i el visitant reflexionarà sobre l'espoli i les demandes de retorn dels objectes culturals, plantejant la idea de si s'ha de reparar la memòria de les societats i retornar-los a les societats d'origen. Aquest apartat és conformat per tres elements distribuïts al llarg de la paret, un panell expositiu que combinarà text i imatges, una doble pantalla on es reproduirà un gràfic que mostri l'espoli colonial als museus europeus per països, i una petita vitrina amb campana de vidre.

Finalment, el visitant acaba el recorregut expositiu a l'epíleg, l'**A-6**, situat davant de l'altra paret de la sala, compostat per un plafó expositiu que combinarà text, imatges i gràfics, un mapa del món on hi haurà marcats diferents països que tenen representació a la col·lecció permanent del museu, i els objectes pertinents. Aquí es plantejarà la pregunta sobre si els museus etnològics dedicats a altres cultures tenen cabuda en un món globalitzat i divers, i si aquestes es poden sentir còmodes si es prioritza un discurs descolonitzador que expliqui el passat polèmic de les entitats.

Acabada la mostra, es surt de la sala per la porta que dona al pati interior, situada al costat d'A-6, breu espai on es troba la tela impresa i l'attrezzo que publicita la mostra de vitrina al públic i vianants del Carrer Montcada.

Comunicació i difusió del projecte

Per donar a conèixer el projecte expositiu, és necessari elaborar un pla de comunicació que permeti donar visibilitat a la mostra al major número de públic possible, així com destacar què ofereix i quines són les seves singularitats. Aquest pla de comunicació s'ha d'adaptar a les noves tecnologies i les diferències intergeneracionals, conceptes claus que s'han de tenir molt presents a l'hora de dissenyar aquesta visió, ja que cada segment de públic al qual va dirigida utilitza canals diferents de comunicació, pel que reben el missatge d'una manera determinada i diferent. Així, el *target* al que aspiro dirigir la mostra de vitrina és el públic local i general, el públic especialitzat i escolar, i el turisme cultural, pel que hi haurà variacions comunicatives per arribar a tothom.

-Estratègies i eines de comunicació-

El màrqueting adequat a les dimensions del projecte i al pressupost seguirà estratègies comunicatives de mitjans propis clàssics i massius, que afavoreixen la coneixença del projecte i opten per diverses vies adreçades al *target* variat de l'exposició. Aquestes són les eines que s'utilitzaran:

Vinil publicitari: La Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món proporciona i cedeix un espai publicitari per a les mostres de vitrina, un aparador i finestral que donen al Carrer Montcada, que mostra al públic i vianants l'exposició

gratuïta programada. Per tant, s'imprimirà un vinil publicitari amb la imatge i el títol de la mostra, com és corresponent, i s'utilitzaran elements d'attrezzo distribuïts pel petit espai per cridar l'atenció dels vianants.

Punts de llibre: Es realitzarà una tirada de 5.000 punts de llibre promocionals de la mostra, que portaran impresa la frase *Són necessaris els museus d'etnologia?*, més la imatge i el títol d'aquesta.

Pàgina web de l'entitat: A la pàgina web de l'entitat hi haurà un anunci sobre l'exposició, amb una petita explicació sobre la mostra, els horaris d'obertura, etc. A través d'aquesta eina, s'arribarà al visitant i a altres persones que les consultin, com ara centres escolars o públic general o local. També es sol·licitaria a l'ICUB que anunciés la mostra a la seva pàgina web, ja que el MCM és gestionat per la institució.

Xarxes socials de l'entitat: Les xarxes socials són un mitjà de difusió molt efectiu avui dia, sobretot per arribar als usuaris més joves o de mitjana edat, i l'entitat compta amb perfils a Facebook, Instagram i Twitter. Per tant, es publicaria un anunci sobre l'exposició en català, castellà i anglès, per arribar a un rang d'edat més ampli i connectat, proporcionant les dades bàsiques d'aquesta mostra. També es sol·licitaria a l'ICUB que realitzés publicitat de la mostra a les seves xarxes socials, ja que el MCM és gestionat per la institució.

Associacions especialitzades: També es podria comptar amb la col·laboració d'altres entitats especialitzades, com ara l'institut Català d'Antropologia, la Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya, l'Associació Catalana de Professionals de l'Antropologia o la Asociación de Antropología del Estado Español, entitats antropològiques que tenen webs pròpies i compten amb una presència activa a les xarxes socials per afavorir la divulgació de projectes i actes com el que proposa la

mostra. Per tant, es publicarien anuncis sobre l'exposició a les seves pàgines web i xarxes socials corresponents, fent-se efectiva la publicitat per al públic especialitzat.

Prensa escrita: La mostra també es publicitarà en premsa escrita, una eina publicitaria massiva a l'abast de tothom.

Banderoles al carrer Montcada: Un mitjà publicitari que també es pot considerar en aquest cas és el d'anunciar la mostra en banderoles col·locades a la façana del museu, al carrer Montcada. Aquestes se situarien a la façana de l'edifici, impreses en lona, iniciativa que s'ha realitzat en més d'una mostra de vitrina organitzada a l'entitat.

Aquestes eines exposades, malgrat ser senzilles i clàssiques, són les adequades per a la dimensió del projecte i l'entitat, adients pel pla de comunicació de la mostra de vitrina *Etnologies presentades, cultures reimaginades. L'antropologia i els museus*.

Cronograma general de l'exposició

	Mes 1	Mes 2	Mes 3	Mes 4	Mes 5	Mes 6	Mes 7	Mes 8	Mes 9	Mes 10
Fase 1: Disseny expositiu										
Redacció guió museològic										
Redacció guió museogràfic										
Recerca materials expositius										
Selecció imatges										
Disseny gràfic i maquetació de textos										
Redacció textos										

	Mes 1	Mes 2	Mes 3	Mes 4	Mes 5	Mes 6	Mes 7	Mes 8	Mes 9	Mes 10
Realització audiovisuals										
Fase 2: Producció i muntatge										
Producció mobiliari expositiu										
Impressió elements expositius										
Muntatge expositiu										
Instal·lació objectes										
Fase 3: Pla de comunicació										
Elaboració material publicitari										

	Mes 1	Mes 2	Mes 3	Mes 4	Mes 5	Mes 6	Mes 7	Mes 8	Mes 9	Mes 10
Actualització pàgines webs										
Publicitat a mitjans especialitzats										
Inauguració mostra										

Pressupost

-Pressupost de la mostra de vitrina a la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món-

	Descripció	Quantitat	Preu unitari	TOTAL (IVA incl.)
Personal				
1	Comissariat	-	4.000€	4.000€
2	Coordinació ²⁹	-	4.000 €	4.000 €
3	Disseny museogràfic i gràfic	-	6.000 €	6.000 €
4	Intervencions de conservació - restauració ³⁰	-	2.000 €	2.000 €
5	Correcció i traducció textos castellà - anglès	-	200 €	200 €
Total àmbit				16.200 €
Attrezzo				
1	Caixes fusta antigues transport	2	10 €	20 €
2	Baguls fusta antics	2	75 €	150 €
3	Maleta de viatge de mà antiga (reproducció)	1	26,19 €	26,19 €
4	Bossa de palla natural	1	3,86 €	3,86 €

²⁹ Personal de suport que col·labora habitualment amb els tècnics fixos del museu.

³⁰ Es comptarà amb la plantilla de conservadors que treballen al museu, que elaboraran informes dels objectes etnogràfics per la seva exposició.

5	Tela arpillera tallada a mida	2	11,98 €	23,96 €
6	Mascare africanes decoratives de fusta	2	11,55 €	23,10 €
7	Brúixola de navegació (reproducció)	1	34,92 €	34,92 €
8	Quaderns camp cuir	6	11 €	66 €
9	Rosari de fusta	1	14,95 €	14,95 €
10	Vanos principi segle XX	2	24 €	48 €
11	Collars de perles	2	13,95 €	27,90 €
12	Plomes paó	15 u./paquet	10,99 €	10,99 €
13	Bola del món antiga	1	29,90 €	29,90 €
14	Llibres antics decoració	3	3,99 €	11,97 €
15	Cámara Agfa Billy Record anys 40	1	58,22 €	58,22 €
16	Marc de fotos 15 x 20 cm	1	9,99 €	9,99 €
17	Minerals	3	11,22 €	33,66 €
18	Casc colonial (reproducció)	1	19,95 €	19,95 €
19	Sonalls caxixi	2	10,61 €	21,22 €
20	Segells tampons fusta anys '50	5	15 €	15 €
21	Compàs navegació antic (reproducció)	1	18,99 €	18,99 €
22	Rupies antigues Índia	10 u.	13,85 €	13,85 €
23	Llum d'oli antiga (reproducció)	1	22,99 €	22,99 €
24	Llibres d'art:	2	12,30 €	38,20 €

	Bolz. F (2019). <i>Art Africa</i> . Konemann Ocampo, E (2011). <i>El fetichismo en el museo</i> . Alianza.		25,90 €	
25	Cavallet de pintura	1	33,99 €	33,99 €
26	Llenç de 25x20 cm	1	4 €	4 €
27	Quadre cartografia Àfrica any 1799	1	11,96 €	11,96 €
Total àmbit				793,76 €
Gràfica				
1	Comunicació impresa: punts de llibre	500 u.	139,65 €	139,65 €
2	Comunicació impresa: banderoles	2	122 €	244 €
3	Difusió mostra premsa escrita	1	2.300 €	2.300 €
4	Wallpaper paret 7'40 x 3'63 m	1	1.000 €	1.000 €
5	Impressió de vinils en vidre de 345 x 348 cm	1	235,50 €	235,50 €
6	Impressió de vinils en paret de 66'8 x 233 cm	1	44,23 €	44,23 €
7	Impressió vinils en vidre de 112'5 x 233 cm	4	163,5 €	561,23 €
8	Impressió de vinils en vidre de 71'1 x 71'5 cm	2	27,87 €	55,74 €
9	Impressió sobre dibond de 170 x 150 cm	1	172,74 €	172,74 €

10	Impressió sobre dibond de 250 x 50 cm	1	75,45 €	75,45 €
11	Cartel·les forex imprès de 10 x 5 cm	16	7,99 €	127,84 €
12	Edició per la impressió d'imatges en gran format	4	850 €	850 €
Total àmbit				5.635,38 €
Elements constructius				
1	Roll up 100 x 200 cm	1	66,37 €	66,37 €
2	Peanya de fusta blanca de 20 x 20 x 60 cm	1	98,18 €	98,18 €
3	Prestatgeries metacrilat 23x10x8 cm	20	10,89 €	217,80 €
4	Tarima de fusta blanca d'1'50x 0'80x 0'10 cm	1	150 €	150 €
5	Taula de fusta blanca d'1'10x 0'60 x 0'70 cm	1	25 €	25 €
6	Panell expositiu de 180x 48x 155 cm	1	225 €	225 €
Total àmbit				782,35 €
Producció audiovisual				
1	Creació d'audiovisuals	2	500 €	1.000 €
2	Creació de gràfics	1	65 €	65 €
Total àmbit				1.065 €

Drets d'autor				
1	Drets d'autor imatge	10	85 €	850 €
2	Drets d'autor audiovisuals	3	100 €	300 €
Total àmbit				1.150 €
Instal·lació				
1	Muntatge expositiu + il·luminació	-	1.400 €	1.400 €
2	Desmuntatge expositiu	-	1.100 €	1.100 €
3	Transport	-	1.000 €	1.000 €
4	Manteniment	-	1.000 €	1.000 €
5	Imprevistos	-	2.000 €	2.000 €
6	Assegurança ³¹	-		
Total àmbit				6.500 €
PRESSUPOST TOTAL				32.126,49 €

-Justificació de la viabilitat de la proposta-

Aquesta és una proposta dissenyada en línia a la programació de les mostres de vitrina de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món, ajustada al pressupost real que l'entitat atorga a l'execució de les exposicions de petit format d'aquesta tipologia. A més, la seu pretén continuar dedicant l'espai del vestíbul i les sales adjacents a mostres de museologia crítica, alineant-se amb el propòsit d'impulsar un discurs museogràfic i museològic més antropològic, autocrític i reflexiu,

³¹ És impossible realitzar una assegurança real al desconèixer el preu de cadascun dels 16 objectes etnogràfics exposats a la mostra de vitrina.

que retorna el protagonisme als objectes etnogràfics. Per tant, la viabilitat de la proposta queda justificada a l'adaptar-se als requisits proposats per l'entitat.

Conclusions

Com hem vist al llarg d'aquest treball, la creació de museus etnològics dedicats a altres cultures a occident ha correspost inexorablement a diferents components determinats pel context històric, social, polític i epistemològic de la seva formació, interessos politicoeconòmics, i concepcions racistes desfasades que encara s'arrossegueu al discurs museològic i museogràfic d'aquests. Les línies teòriques escollides i la disposició d'objectes culturals aliens són una forma de producció de coneixement, idees que al llarg dels segles han estat al servei de nacionalismes i imperialismes colonitzadors, que dictaven com s'havia de construir l'imaginari i la presentació de l'"altre". Les institucions museístiques doncs, han estat partícips, han estat aliades d'aquesta transmissió idearia que convertia les cultures exposades en éssers exòtics i primitius, tan diferents de "nosaltres".

Generacions senceres van empassar-se aquests coneixements instrumentalitzats que han afectat la nostra percepció sobre les societats presentades, racisme institucional del qual cada cop més els espais expositius s'estan intentant desfer en adonar-se que ja no és políticament correcte en una societat tan multicultural com la d'ara, descolonització molt superficial i de vegades inexistent en molts casos. Però, com pot un museu refer un discurs que sigui respectuós i inclusiu si no reconeix un dels seus problemes bàsics? Parlo dels objectes espoliats, materials culturals, socials i religiosos de gran significació que van ser arrabassats als pobles a la força, mercantilitzats o requisats per gent que va aprofitar la seva situació de poder, i de nou, els museus se'n van beneficiar directament o indirectament.

Tots els grans museus amb col·leccions etnològiques han defugit tractar la qüestió de l'espoli, situació incòmoda que ningú vol reconèixer malgrat que la nova museologia impulsa aquesta reflexió moral i política. Potser és la por a enfrontar-se a

denúncies de devolució, potser les institucions argumenten que aquests objectes són una pertinença material més i no s'ha de culpar als espais d'accions passades, però a la llarga, s'hauran d'enfrontar a aquesta situació. Això és perquè en els últims anys, les comunitats representades demanen la seva participació i guia en unes institucions museístiques que cada vegada necessiten més el seu assessorament per a fer propostes respectuoses, que mostrin al públic una identitat cultural que no caigui de nou en el parany de mostrar a "els altres" com a col·lectius aïllats de les nostres perfectes societats occidentalitzades.

Els discursos racistes i eurocentristes dels museus etnològics també han afectat el tractament dels objectes etnogràfics més enllà de les qüestions morals. La museografia és també un tema que genera molta polèmica, i més en les últimes dècades, quan dos paradigmes o perspectives expositives que són pols oposats es discuteixen la implantació definitiva en aquests espais. En primer lloc, tenim la perspectiva estètica, estratègia expositiva molt arrelada a occident que, en dissenyar majestuosos espais diàfans i lluminosos on és exhibida la cultura material, aconsegueix descontextualitzar els objectes etnogràfics en exaltar propietats que tenen a veure més amb una valoració artística que amb una aproximació cultural, que aconseguiria que el públic entengués i aprengués sobre aquestes societats, que reflexionés sobre la seva identitat.

Al llarg d'aquest projecte m'he posicionat en contra d'aquest paradigma, exposant per què s'ha d'optar per la perspectiva crítica si es vol descolonitzar museus com el de les Cultures del Món, propòsit amb el qual s'ha dissenyat la mostra de vitrina, que té la intenció de complir amb els propòsits exposats anteriorment, reflexionar sobre el procés d'obtenció dels objectes etnogràfics, crear un fil argumentari que mostri els dilemes que aquests espais han enfrontat al llarg de la història, i fer una autocrítica que pot conduir a les entitats a trencar definitivament amb alteritats i afrontar el passat colonial. La perspectiva crítica és doncs la clau per retornar el fonament inherent dels museus d'antropologia, considerar i aprendre sobre la

multiculturalitat del món, apreciar la diversitat que fa úniques a les societats, i entendre per què i com utilitzen o utilitzaven els objectes etnogràfics exposats en les vitrines, explicacions que es perden als discursos que han virat cap a la perspectiva artística, tractant l'objecte com una peça d'art contemplativa, exposada només per la seva bellesa.

Objectivitzar els materials culturals és un perill que tot museu etnològic afronta, i malauradament, a parer meu, es cau al parany de cosificar-los i aïllar-los. Hem de lluitar en contra d'exposar successivament objectes etnogràfics en caixes vidre i de records, per molt brillants que siguin. Citant a Jacques Hainard, exponent de la museologia de la ruptura, els museus no són necròpolis de la memòria, s'ha d'explicar al públic per què emmagatzemem i acumulem objectes determinats en un edifici, i per aconseguir això, cada exposició ha d'explicar una història (Hainard, 1985. Citat a Miró, 2020).

Si bé és cert que s'han complert els objectius plantejats amb la mostra de vitrina de petit format dissenyada pel projecte, es pot argumentar que la museologia crítica genera limitacions o pot resultar inconvenient si es vol aplicar en la globalitat de l'espai expositiu que és el museu en si. Això ho certifiquen els pocs precedents que trobem al món, causats per l'encara inclinació teòrica per la museografia clàssica o la ja anomenada artística, o per la gran despesa que resulta canviar tot el plantejament expositiu, més si tenim en compte la manca de recursos econòmics que moltes entitats afronten. Canviar el discurs museològic també pot causar desavinences amb poders polítics o econòmics, que instrumentalitzen aquests espais i advoquen per un discurs més neutre que no suposi cap posicionament politicosocial, a més de preferir impulsar un oci cultural més *mainstream*, però s'ha de dialogar i mostrar voluntat pel canvi de paradigma, canvi que la societat demana.

La seva desvinculació d'aquests espais és ben visible en el cas del MCM, on el problema del discurs museogràfic i la crítica acadèmica i antropològica van de la mà, opinió que s'ha anat tenint en compte amb el pas dels anys, i ara el seu programa expositiu advoca per fi per exposicions temporals crítiques, que revisen el passat i on l'objecte és un mitjà per reflexionar

sobre aquest. Si se segueixen impulsant les mostres de vitrina, com es té previst, el museu es convertirà en un espai d'anàlisi, reflexió i acció, que organitzarà exposicions que responen a necessitats actuals, alhora que consciencien al visitant i l'eduquen en la diversitat. A més, aquest viratge permetrà que sigui un espai democratitzador i inclusiu, premisses dictades per l'ICOM.

Resumidament, la resposta plantejada a l'inici sobre si són necessaris els museus d'etnologia en una societat tan multicultural com la nostra, es conclou en emfatitzar que més que mai ho són degut al clima racista i xenòfob al qual ens estem enfrontant en els últims mesos, però per ser inclusius, acollidors i considerats amb tot el públic, han de tenir diverses consideracions presents. Si es vol respectar les cultures i reparar la memòria de les societats, els museus han de deixar enrere el racisme, paternalisme i la discriminació institucional, assumir el seu paper colonitzador, i enfocar les exposicions cap a l'autocrítica i la reflexió per a convertir-se en actors socials i educadors responsables.

Fonts bibliogràfiques

Bru, R. (2014). *Museu de Cultures del Món. Guia de visita*. Barcelona: Ajuntament.

Carretero, A. (1996). Antropólogos y museos etnográficos. *Complutum Extra, Vol.6* (nºII), pp. 329-336.

Díaz, I. (2002). ¿Qué fue de la nueva museología? El caso de Québec. *Artigrama* (nº17), pp. 493-516.

Fernández, E. (1997). El Estudio de la Cultura en los Museos Etnográficos. *Revista PH. Especial Monográfico: Patrimonio etnológico. Vol. 18*, pp. 109-118.

Flórez, M. (2006). La museología crítica y los estudios de público en los museos de arte contemporáneo: caso del Museo de Arte Contemporáneo de Castilla y León, MUSAC. *De arte. Vol. 5*, pp. 231-243.

Galindo, L. (2019). El Museo de Quai Branly-Jean Chirac El discurso normativo de la museología. *Revista del Museo de Antropología, Vol. 12* (nº1), pp. 101-104

Gómez, E. (2008). Museos etnológicos y educación. *A Patrimonios culturales: Educación e interpretación. Cruzando límites y produciendo alternativas. XI Congreso de Antropología: retos teóricos y nuevas prácticas*. Donostia: Ankulegi Antropologia Elkartea, pp. 237-254.

Gómez, M. (2016). Museizar el mundo desde Barcelona, del Museu Etnològic de Barcelona al Museo de Culturas del Mundo. *Revista de Museología* (nº66), pp. 6-19.

Gonseth, M. O., *et al.* (2002). *Le musée cannibale*. Neuchâtel: Musée d'Ethnographie.

Hernández, F. (2015). La museología ante los retos del siglo XXI. *Revista electrónica de Patrimonio Histórico*, (nº1), pp. 333-358.

Miró, M. (2020). El relat de l'espoli arqueològic als museus. *Revista d'Arqueologia de Ponent* (nº30), pp. 375-383.

Prats, L. (2007). La gestió del Patrimoni Etnològic en el Pla de Museus de Catalunya (2007-2010). *Mnemòsine: revista catalana de museologia* (nº4), pp. 167-175.

Prats, L. (2014). El caràcter magmàtic del patrimoni etnològic. *Revista d'etnologia de Catalunya*. (nº39), pp. 152-159.

Rodríguez, N. (2011). Discursos y narrativas digitales desde la perspectiva de la museología crítica. *Museos y Territorio* (nº4), pp. 14-29.

Roigé, X., *et al.* (2008). El futuro de los museos etnológicos. Consideraciones introductorias para un debate. A *XI Congreso de Antropología de la FAAEE*. Donostia: Ankulegi Antropologia Elkarte, pp. 9-34.

Roigé, X. (2017). Nous reptes per als museus etnològics a Catalunya: entre la crisi i la redefinició de la seva funció social. *Revista d'etnologia de Catalunya* (nº42), pp. 38-59.

Rueda i Torres, J. M. (2007). Els orígens i evolució dels museus etnogràfics a Catalunya. *Mnemòsine: revista catalana de museologia* (nº4), pp. 121-139.

Van Geert, *et al.* (2016). Los museos de antropología: del colonialismo al multiculturalismo. Debates y estrategias de adaptación ante los nuevos retos políticos, científicos y sociales. *OP SIS, Vol. 16* (nº 2), pp. 342-360.

-Webgrafia-

Arribas, C. *et al.*, (04-04-2018). Rehabilitación de los palacios góticos Nadal y Marqués de Llió como espacios culturales. *L'informatiu. Col·legi d'aparelladors, arquitectes tècnics i enginyers d'edificació de Barcelona*. [Consultat: 25-10-2020]. Recuperat de: <https://informatiu.apabcn.com/es/blog/rehabilitacion-de-los-palacios-goticos-nadal-y-marques-de-llio-como-espacio-cultural/>

Cortina, Jordi. (23/12/2019). Los museos de Barcelona reciben 4,8 millones de visitas en el 2019. *El Periódico*. [Consultat: 15-10-2020]. Article recuperat de: <https://www.elperiodico.com/es/ocio-y-cultura/20191223/museos-barcelona-visitantes-2019-7786005>

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. (13-02-2020). Cercador de museus registrats de Catalunya. [Consultat: 08-10-2020]. Recuperat de: <https://museus.cultura.gencat.cat/Llista?Consulta=MCU0KzI0JQ%3D%3D>

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Cercador Inventari del Patrimoni Arquitectònic. [Consultat: 09-10-2020]. Recuperat de: <http://invarquit.cultura.gencat.cat/cerca>

Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. (12-07-2018). Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya. [Consultat: 07-10-2020]. Recuperat de: <https://cultura.gencat.cat/ca/detall/Articles/Xarxa-de-Museus-dEtnologia-de-Catalunya>

Diputació de Barcelona. Xarxa de Museus Locals. [Consultat: 07-10-2020]. Recuperat de: <https://museuslocals.diba.cat/xarxa/>

ICOM. International Council of Museums. Museum Definition. [Consultat: 25-11-2020]. Recuperat de: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

McCord Museum. KENT MONKMAN. Shame and Prejudice: A Story of Resilience. [Consultat: 10-01-2021]. Recuperat de: <https://www.musee-mccord.qc.ca/en/exhibitions/kent-monkman/>

Musée d'Ethnographie Neuchatel. LE MUSÉE CANNIBALE - SOMMAIRE. [Consultat: 10-01-2021]. Recuperat de: https://www.men.ch/fr/no_cache/publications/expositions/livres/liste-5/le-musee-cannibale-sommaire/?sword_list%5B0%5D=le&sword_list%5B1%5D=mus%C3%A9%C3%A9&sword_list%5B2%5D=cannibale

Museo Nacional Arte Reina Sofía. Principio Potosí ¿Cómo podemos cantar el canto del Señor en tierra ajena?. [Consultat: 10-01-2021]. Recuperat de: <https://www.museoreinasofia.es/exposiciones/principio-potosi-como-podemos-cantar-canto-senor-tierra-ajena>

Museo Nacional de Antropología. Tropologías I - IV. [Consultat: 10-01-2021]. Recuperat de: <https://www.culturaydeporte.gob.es/mnantropologia/actividades/exposiciones-temporales/historico/2015/tropologias.html>

Museu Etnològic i de Cultures del Món. Seu Montcada. [Consultat: 10-10-2021]. Recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/ca/visita/seu-montcada>

Museu de Cultures del Món. *Dossier de Premsa*. Recurs en línia en format PDF. [Consultat: 07-11-2020]. Recuperat de: https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montcada/sites/default/files/catala_dossier_de_premsa_mcmb.pdf

Museu Etnològic i de Cultures del Món, Institut de Cultura de Barcelona. *Memòria 2016*. Recurs en línia en format PDF. [Consultat: 07-11-2020]. Recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montjuic/sites/default/files/memo%CC%80ria%202016%20MEB-MCM.pdf>

Museu Etnològic i de Cultures del Món, Institut de Cultura de Barcelona. *Memòria 2018*. Recurs en línia en format PDF. [Consultat: 15-11-2020]. Recuperat de: <https://www.barcelona.cat/museu-etnologic-culturesmon/montjuic/sites/default/files/MEMORIA%202018%20MECM.pdf>

Museum of Anthropology at UBC. SHAME AND PREJUDICE. A Story of Resilience - By Kent Monkman. [Consultat: 10-01-2021]. Recuperat de: <https://moa.ubc.ca/exhibition/shame-and-prejudice/>

Pitt Rivers Museum. Tibetan Objects in Transition. [Consultat: 11-01-2021]. Recuperat de: <https://www.prm.ox.ac.uk/event/tibetan-objects-in-transition>

Savall, C (02-12-2016). La reducció del Museu Etnològic a lo catalán alarma a los antropólogos. *El Periódico*. [Consultat: 25-09-2020]. Recuperat de: <https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20141201/reduccion-museu-etnologic-catalan-alarma-antropologos-3737090>

Tropenmuseum. Permanent Exhibition. Things that matter. [Consultat: 11-01-2021]. Recuperat de:
<https://www.tropenmuseum.nl/en/whats-on/exhibitions/things-matter>

Xarxa de Museus d'Etnologia de Catalunya. Museus de la Xarxa. [Consultat: 07-10-2020]. Recuperat de:
<https://xmec.wordpress.com/about/>

ANNEX I: INVENTARI DELS OBJECTES ETNOGRÀFICS

Tots els objectes etnogràfics seleccionats per a ser exposats a la mostra de vitrina pertanyen al fons de la col·lecció del Museu Etnològic i de Cultures del Món de Barcelona, i han estat llistats segons a la vitrina on seran exposats:

Fitxes tècniques dels objectes etnogràfics de la mostra de vitrina	
Vitrina àmbit 1	
Aripa. Segles XVI-XIX. Poble inyai-ewa. Regió del riu Karawari. Sepik Mitjà. Nova Guinea. MEB CF 5272. Col·lecció Folch.	

Caixa mamaan per al consum de bètel.
Segle XIX. Poble Maranao. Mindanao.
Filipines. MEB CF 6081. Col·lecció
Folch.

Cap de Buda. Segle IX. Temple de
Borobudur. Java. Indonèsia. MEB CF
4097. Col·lecció Folch.

<p>Collaret amb caps de trofeu. Poble Naga Konyak. Districte Mon. Nagaland. Índia. MEB CF 4934. Col·lecció Folch.</p>	
<p>Collaret representatiu de la tradició dels Naga. Segle XX. Poble Naga Konyak. Districte Mon. Nagaland. Índia. MEB CF 5830. Col·lecció Folch.</p>	

Daga ritual phur pah. Segle XIX. Tíbet.
MEB CF 3092. Col·lecció Folch.

Figura de llautó. Segle XVIII. Poble
Edo. Regne de Benín. Nigèria. MEB CF
3496. Col·lecció Folch.

<p>Figura Eyema-byeri. Segle XIX. Poble Fang Okak. Sud de Guinea Equatorial. MEB CF 169. Col·lecció Folch.</p>	
<p>Figura Eyema-byeri. Finals del s. XIX – inicis del s. XX. Poble Fang Ntumu. Nord de Guinea Equatorial. MEB CF 174. Col·lecció Folch.</p>	

<p>Karaban, buirac amb dards. Segle XX. Poble palawano Palawan. Filipines. MEB CF 5995. Col·lecció Folch.</p>	
<p>Krishna ballant. Segle XII-XIV. Tamil Nadu. Índia. MEB CF 4668. Col·lecció Folch.</p>	

Màscara casc soweï. Primera meitat del segle XX. Poble Mende. Sierra Leone o Libèria. MEB CF 242. Col·lecció Folch.

Vitrina àmbit 3

Osun, deessa de l'aigua dolça i els rius. Talla atribuïda a Olowe d'Ise (c. 1873-1937) i el seu taller. Procedent de la col·lecció de Miguel Núñez de Prado. 1926-1929. Poble Ioruba. Nigèria. MEB71-1.

Moai tangata. Segle XIX. Rapa Nui.
MEB CF 4416. Col·lecció Folch.

Taula-vitrina àmbit 4

Pintura sobre escorça. Mitjans del
segle XX. Poble Kambot. Regió del riu
Keram. Baix Sepik. Nova Guinea. MEB
CF 1342. Col·lecció Folch.

Vitrina àmbit 5

Cap d'enemic. Segle XX. Poble Asmat.
Nova Guinea. MEB CF 1288a/b.
Col·lecció Folch.

ANNEX II: PRESSUPOST TOTAL DESGLOSSAT PER ÀMBITS EXPOSITIUS

En aquest annex es desglossa el pressupost de cada àmbit expositiu i altres espais que la Seu Montcada cedeix per publicitar les mostres de vitrina, en contraposició al pressupost anterior, dividit per blocs de contractació i altres elements que componen el projecte expositiu:

	Descripció	Quantitat	Preu unitari	TOTAL (IVA incl.)
Aparador de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món				
1	Impressió de vinils en vidre	1	235,50 €	235,50 €
2	Mascarees africanes decoratives de fusta	2	11,55 €	23,10 €
3	Brúixola de navegació (reproducció)	1	34,92 €	34,92 €
4	Quadern camp cuir	3	11 €	33 €
5	Rosari de fusta	1	14,95 €	14,95 €
6	Tela arpillera tallada a mida	1	11,98 €	11,98 €
Total àmbit				353,45 €

Pati interior de la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món				
1	Caixes fusta antigues transport	2	10 €	20 €
2	Bagul fusta antic	1	75 €	75 €
3	Maleta de viatge de mà antiga (reproducció)	1	26,19 €	26,19 €
4	Bossa de palla natural	1	3,86 €	3,86 €
5	Tela arpillera tallada a mida	1	11,98 €	11,98 €
6	Roll up 100 x 200 cm	1	66,37 €	66,37 €
7	Drets d'autor imatge	1	85 €	85 €
Total àmbit				288,04 €
Introducció				
1	Wallpaper paret 7'40 x 3'63 m	1	1.000 €	1.000 €
2	Peanya de fusta blanca	1	98,18 €	98,18 €
Total àmbit				1.098,18 €
Àmbit 1				
1	Vanos principi segle XX	2	24 €	48 €
2	Plomes paó	15 u./paquet	10,99 €	10,99 €

3	Collars de perles	2	13,95 €	27,90 €
4	Bola del món antiga	1	29,90 €	29,90 €
5	Llibres antics	3	3,99 €	11,97 €
6	Cámara Agfa Billy Record anys 40	1	58,22 €	58,22 €
7	Marc de fotos 15 x 20 cm	1	9,99 €	9,99 €
8	Minerals	3	11,22 €	33,66 €
9	Prestatgeries metacrilat	20	10,89 €	217,80 €
10	Drets d'autor imatge	1	85 €	85€
11	Impressió vinils en paret	1	44,23 €	44,23 €
12	Impressió vinils en vidre	4	163,5 €	561,23 €
13	Cartel·les forex imprès	12	7,99 €	95,88 €
Total àmbit				1.234,77 €
Àmbit 2				
1	Bagul de fusta antic	1	75 €	75 €
2	Casc colonial (reproducció)	1	19,95 €	19,95 €
3	Sonalls caxixi	2	10,61 €	21,22 €
4	Segells tampons fusta anys '50	5	15 €	15 €

5	Cartografia Àfrica any 1799	1	11,96 €	11,96 €
6	Quaderns camp cuir	3	11 €	33 €
7	Compàs navegació antic (reproducció)	1	18,99 €	18,99 €
8	Rupies antigues Índia	10	13,85 €	13,85 €
9	Llum d'oli antiga (reproducció)	1	22,99 €	22,99 €
10	Tarima de fusta	1	150 €	150 €
11	Taula de fusta	1	25 €	25€
12	Impressió sobre dibond 170x 150 cm	1	172,74 €	172,74 €
Total àmbit				579,70 €
Àmbit 3				
1	Drets d'autor imatge	3	85 €	255 €
2	Drets d'autor audiovisuals	3	100 €	300 €
3	Impressió de vinils en vidre	2	27,87 €	55,74 €
4	Creació d'audiovisuals	1	500 €	500 €
5	Cartel·les forex imprès	2	7,99 €	15,98 €
Total àmbit				1.126,72 €

Àmbit 4				
1	Drets d'autor imatge	3	85 €	255 €
2	Llibres d'art: Bolz. F (2019). <i>Art Africa</i> . Konemann	2	12,30 €	12,30 €
	Ocampo, E (2011). <i>El fetichismo en el museo</i> . Alianza.		25,90 €	25,90 €
3	Cartel·les forex imprès	1	7,99 €	7,99 €
4	Cavallet de pintura	1	33,99 €	33,99 €
5	Llenç de 25x20 cm	1	4 €	4 €
Total àmbit				339,18 €
Àmbit 5				
1	Drets d'autor imatge	2	85 €	170 €
2	Creació d'audiovisuals	1	500 €	500 €
3	Panell expositiu	1	225 €	225 €
4	Cartel·les forex imprès	1	7,99 €	7,99 €
Total àmbit				902,99 €
Àmbit 6				
1	Impressió sobre dibond	1	75,45 €	75,45 €

2	Creació de gràfics	1	65 €	65 €
Total àmbit				140,45 €
Ítems generals per al projecte				
1	Comunicació impresa: punts de llibre	500 u.	139,65 €	139,65 €
2	Comunicació impresa: banderoles	2	122 €	244 €
3	Difusió mostra premsa escrita	-	2.300 €	2.300€
4	Edició per la impressió d'imatges en gran format	4	850 €	850 €
5	Correcció i traducció textos castellà - anglès	-	200 €	200 €
6	Muntatge expositiu + il·luminació	-	1.400 €	1.400 €
7	Desmuntatge expositiu	-	1.100 €	1.100 €
	Transport	-	1.000 €	1.000 €
8	Intervencions de conservació - restauració ³²	-	2.000 €	2.000 €
9	Comissariat	-	4.000 €	4.000 €
10	Coordinació ³³	-	4.000 €	4.000 €

³² Es comptarà amb la plantilla de conservadors que treballen al museu, que elaboraran informes dels objectes etnogràfics per la seva exposició.

³³ Personal de suport que col·labora habitualment amb els tècnics fixos del museu.

11	Disseny museogràfic i gràfic	-	6.000 €	6.000 €
12	Manteniment	-	1.000 €	1.000 €
13	Imprevistos	-	2.000 €	2.000 €
14	Assegurança ³⁴	-		
Total àmbit				20.233,65 €
TOTAL PRESSUPOST				32.126,49 €

³⁴ És impossible realitzar una assegurança al desconèixer el preu de cadascun dels 16 objectes etnogràfics exposats a la mostra de vitrina.

ANNEX III: ELEMENTS MUSEOGRÀFICS I MOBILIARI HABITUALS DE LES MOSTRES DE VITRINA DE LA SEU MONTCADA

En aquest annex es recull el mobiliari, elements museogràfics i equipament audiovisual que el museu proporciona per al muntatge d'aquestes mostres de vitrina, estris que també s'emprarien al projecte presentat. Utilitzats en altres exposicions temporals programades a la Seu Montcada del Museu Etnològic i de Cultures del Món, les imatges presentades a continuació també mostren l'espai expositiu, que es pot veure alterat per les limitacions del programa que s'ha fet servir a l'hora de realitzar els renders, adjuntats a la pàg. 97.

Llistat de mobiliari i equipaments audiovisuals proporcionats pel museu

Paret del vestíbul de l'espai expositiu on es realitzen les mostres de vitrina, amb un exemple de wallpaper. S'aprecien també les dimensions de la vitrina fixa.

Font: Web del Museu Etnològic i de Cultures del Món. Seu Montcada. *Eduardo Masferré. Pionero de la fotografía antropológica en Filipinas.*

Comparació de la grandària entre una de les petites vitrines verticals amb campana de vidre i la vitrina fixe. També s'observen les guixetes del vestíbul i la il·luminació de l'espai.

Font: Web del Museu Etnològic i de Cultures del Món. Seu Montcada. *Els forns d'oli de ginebre. Una indústria a Riba-roja d'Ebre* (11-07-2019/13-10-2019).

Banc, monitor amb pantalla doble i petita vitrina vertical amb campana de vidre.

Font: Imatge pròpia de la mostra de vitrina *María Lionza. Una diosa en movimiento*. (11-12-2020/09-05-2021).

Pantalla videowall i banc de fusta. Es pot observar també la il·luminació de la sala.
Font: Imatge pròpia de la mostra de vitrina *María Lionza. Una diosa en movimiento*. (11-12-2020/09-05-2021).

Detalls de la taula-vitrina.
Font: Imatge pròpia de la mostra de vitrina *María Lionza. Una diosa en movimiento*. (11-12-2020/09-05-2021).

